

155.4/07

1 ม.ค. 2539

3

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย

ปริญญานิพนธ์

ของ

วาสนา บุญจันทร์

20 S.ศ. 2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

16/1/39

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้อย่างถี่ถ้วนแล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ดร.พัฒนา ชัยพงศ์)

.....กรรมการ

(รศ.อาวุธ วัฒนสิน)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ดร.พัฒนา ชัยพงศ์)

.....กรรมการ

(รศ.อาวุธ วัฒนสิน)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ประจักษ์ คำจิตร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหานี้อย่างถี่ถ้วน เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ รองศาสตราจารย์อาวุช วัฒนสิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต เค้าจิม ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อาจารย์กัญญา เกตุกล้า อาจารย์อารี เกษมรติ อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี อาจารย์ผานิดา ดิษยเดช และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต เค้าจิม ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือและให้คำแนะนำอย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สำเร็จ จันทรโณกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก อาจารย์รุจิรา เจริญทอง อาจารย์วาสนา ชำคนิกร คณะครูและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก ที่ได้กรุณาให้ความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการศึกษาทดลองครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ แผนกการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโทเอกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ครอบครัวบุญจันทร์ คุณเสน่ห์ รักษ์แก้ว ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน เป็นกำลังใจ และขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณยาย บิดามารดา ครู อาจารย์ ที่ได้เลี้ยงดูและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

วาสนา บุญจันทร์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม	9
ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม	9
ลำดับขั้นพัฒนาการทางสังคม	10
ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม	11
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคม	14
พฤติกรรมทางสังคมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กก่อนวัยเรียน	16
พฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม	19
ความหมายและความสำคัญของความสุภาพอ่อนน้อม	19
ลักษณะที่แสดงออกถึงความสุภาพอ่อนน้อม	21
พฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย	22
ความหมายและความสำคัญของระเบียบวินัย	22
หลักการฝึกอบรมให้เด็กมีระเบียบวินัย	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพอ่อนน้อม และความมี ระเบียบวินัย	29
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน	32
ความหมายและความสำคัญของสื่อการสอน	32

หลักในการเลือกสื่อการสอน	34
ประเภทของสื่อการสอน	36
สื่อการสอนแบบไทย	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน	39
สมมติฐานในการศึกษา	41
3 วิธีดำเนินการศึกษา	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	43
การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ใน การทดลอง	43
แบบแผนการทดลอง	47
การดำเนินการทดลอง	47
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	54
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	54
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	54
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	54
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	55
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	55

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	56
อภิปรายผล	56
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	60
ข้อเสนอแนะทั่วไป	61
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	62
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	72
ภาคผนวก ก	73
ภาคผนวก ข	100
ภาคผนวก ค	105
ประวัติย่อของผู้วิจัย	113

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แบบแผนการทดลอง	47
2	เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนนุ่มและความมี ระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรม เน้นสื่อแบบไทยก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	52
3	เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ก่อนการทดลองและหลัง การทดลอง.....	53
4	แสดงการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้าน สภาพอ่อนนุ่มและความมีระเบียบวินัย	106
5	แสดงผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างก่อนการ ทดลองและหลังการทดลอง	110

ภูมิหลัง

"เด็กไทยคือหัวใจของชาติ" จากคำกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ เป็นอนาคตของครอบครัว ของชุมชน และประเทศชาติ ความหวังของประเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก ที่จะเจริญเติบโตเป็นประชากรผู้รับภาระหน้าที่ต่าง ๆ ในอนาคต บลูม (Bloom) กล่าวไว้ว่าระยะแรกเกิด -6 ปี ง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรม และการวาง รากฐานทางบุคลิกภาพ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้จากสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสม (Bloom, 1964 : 215) บรูเนอร์ (Bruner) ยังสนับสนุนว่า เด็กเกิดการ เรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เด็ก ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ตามความพอใจ และความสนใจของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523 : 108 ; อ้างอิงมาจาก Bruner, n.d.) และจากสภาพแวดล้อมพร้อมทั้ง ประสบการณ์ที่เหมาะสมยังส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การเข้าสู่สังคม รู้จักควบคุม ตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่าง มีความสุข (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526 : 41-42)

ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมและเป็นสถาบันแรกที่ยอมรับสั่งสอนถ่ายทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็ก ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า เด็กช่วงอายุ 5 ปีแรกเป็นช่วงสำคัญที่สุดของการพัฒนา บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู และการเป็นแบบอย่างแก่เด็กเป็นสิ่งที่สำคัญมาก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 725 ; อ้างอิงมาจาก Freud, n.d.) โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเด็กในอดีต พ่อแม่จะอบรมสั่งสอนให้เด็กมี สัมมาคารวะ รู้ประหัตมีความซื่อสัตย์ ให้การช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้เด็กใกล้ชิดกับธรรมชาติเช่น การเลี้ยงสัตว์ หรือดูแล รดน้ำต้นไม้ เด็กได้ช่วยพ่อแม่ทำงานตามความสามารถ (กิตินา แชนมณีและคนอื่น ๆ, 2535 : 45)

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมจากตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่ประเทศไทย และคนไทยนำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาตามความต้องการ โดยขาดการเลือกสรรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและรากฐานเดิมของวัฒนธรรมไทย ผลก็คือเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก เช่นความสัมพันธ์ในครอบครัวเริ่มเสื่อมลงเพราะพ่อแม่ต้องออกทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวโอกาสที่จะกล่อมเกลอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนลักษณะนิสัยต่าง ๆ ให้แก่เด็กจึงน้อยลง ปัญหาที่เกิดควบคู่กับการเจริญเติบโตของเด็กไทยคือ จิตใจแข็งกร้าว เกิดความเห็นแก่ตัว ชาดวินัย และละทิ้งความดีงามแบบไทยอันได้แก่ กิริยาวาจาที่นุ่มนวลอ่อนหวาน ความสุภาพเรียบร้อย ความซื่อสัตย์และความเสียสละเป็นต้น (ทิพย์สุดา นิลสินธพ. 2523 : 1-2) และจากสรุปผลการวิจัยพฤติกรรมของเด็กไทยพบว่าเด็กเยาวชนชนประเพณีถิ่นไม่เหมาะสม ชาดระเบียบวินัย ชาดความสามัคคี มีแนวโน้มทำความผิดสูง รวมทั้งประกอบอาชีพทางเพศมากขึ้น (มดิชน. 2534 : 12) ในสังคมปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคม "แล้งน้ำใจ" และมีเยาวชนที่เป็น "เด็กเก่งแต่ขาดคุณธรรม" จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า เด็กไทยในปัจจุบันละเลยขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามของตน เช่น ความกตัญญูกตเวที ความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยและความสุภาพอ่อนน้อม จึงก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดให้ปี 2537 เป็น "ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย" เพื่อกระตุ้นให้คนไทยทุกคนได้ซาบซึ้งถึงคุณค่าและศึกษาถึงวัฒนธรรมอันดีงามของตน ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนปลูกฝังในเรื่องกิริยามารยาท และเน้นความมีระเบียบวินัย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 3-6)

ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นวัฒนธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็ก เพราะเป็นพฤติกรรมที่สามารถละลายปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดยเฉพาะสังคมไทยในปัจจุบัน แนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือ พยายามให้คนมองเห็นคุณค่า และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น โอนอ่อนผ่อนปรนเข้าหากันเคารพซึ่งกันและกันมีเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจกัน (ค้วน ชาวหนู. 2526 : 11)

ความสุภาพอ่อนน้อมยังเป็นคุณธรรมจริยธรรมในการผูกมิตรให้ยืนยาว ก่อให้เกิดความนับถือซึ่งกันและกัน และเป็นหนทางในการสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างคนในประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (เอื้อ บุษประเกศ หงสกุล. 2516 : 66-68) ความมีระเบียบวินัยเป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่ต้องเร่งปลูกฝัง เพราะผู้มีวินัยเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะสนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม แสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ดีกว่าผู้ที่ขาดวินัยและการที่เด็กมีวินัยในตนเองจะส่งผลให้เกิดวินัยทางสังคมได้ เนื่องจากวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานให้เด็กสามารถควบคุมตนเองให้มีวินัยทางสังคมด้วย (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 : 37)

การปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ นั้น ควรเริ่มปลูกฝังให้กับเด็กตั้งแต่ก่อนวัยเรียนเพราะสามารถสร้างรูปแบบลักษณะนิสัย และวิถีชีวิตที่ดีแก่เด็ก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532 : 724-725) โรงเรียนอนุบาลเปรียบเสมือนบ้านที่สองของเด็ก ซึ่งเด็กจะใช้เวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ครูจึงมีบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้กับเด็ก ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมหรือจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการ และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้น ครูจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นตัวกลางในการส่งข้อมูลไปสู่ตัวเด็ก สื่อการสอนจึงเป็นตัวกลางที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ค่านิยมหรือทักษะต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน และสื่อการสอนยังเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 6) สิ่งที่จะจัดเป็นสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยอาจเป็นสื่อประเภทวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ และเป็นสื่อรูปธรรมที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการจับต้องโดยเฉพาะในเด็กเล็ก สื่อที่ใช้ควรเป็นสิ่งใกล้ตัวเด็ก เป็นของจริง และให้เด็กได้เรียนรู้หรือมีประสบการณ์ตรงจากสื่อการสอนนั้น (เชิษรศรี วิวิธสิริ. 2527 : 35-36)

✧ สื่อการสอนแบบไทย เป็นการใช่อีกษณิดหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ความเป็นอยู่ตลอดจนค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ

ของสังคมไทย เช่นการใช้สื่อภักทำกระเป๋ใส่หนังสือ นำผ้าฝ้ายมาตัดเย็บ
เครื่องแบบต่าง ๆ นำไม้ไผ่ ใบตอง ทางมะพร้าวมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม
ให้เด็กลงมือปฏิบัติ หรือสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างกัน เด็กมีอิสระในการเลือก
ทำตามความสนใจและความสามารถของเด็กเอง (ทศนา แหมมณี และคนอื่น ๆ.
2535 : 424-425) จากการทดลองของสมจิตร เอื้ออรุณ พบว่าเด็กที่ได้รับการ
สอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า
เด็กนักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อตามแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ (สมจิตร
เอื้ออรุณ. 2529 : จ) วรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน ทำการศึกษา
วิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นของเด็กภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วยการเล่นพื้นบ้าน
ของเด็กหลายชนิดนำมาทดลองและวิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นตลอดจนศึกษา
พัฒนาการของเด็ก พบว่า การเล่นพื้นบ้าน ฝึกทักษะ ฝึกใช้อวัยวะต่าง ๆ
ฝึกการใช้ไหวพริบในการวางแผนชิงชัย รู้จักเสี่ยง คาดคะเน เสียสละ
และช่วยพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้านได้ดี (วรณี วิบูลย์สวัสดิ์
แอนเดอร์สัน. 2526 : 97-100) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมี
แนวคิดในการนำสื่อแบบไทย มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ใน 3
กิจกรรมคือ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปะศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม
โดยให้เด็กสัมผัสจับต้องเลือกที่จะปฏิบัติกับสื่อตามความพอใจ และความสนใจ
ของเด็กเอง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้พัฒนา
พฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยให้ดียิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมี
ระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ ทำให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมเน้นสื่อ
แบบไทยส่งผลให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพ

อ่อนน้อมและควมมีระเบียบวินัยในทางที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้นำไปใช้ในการพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและควมมีระเบียบวินัย นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมฟื้นฟู ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยให้อนุชนรุ่นหลังสืบทอดต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิงอายุ 4-5 ปี ที่มีพฤติกรรมทางด้านความสุภาพอ่อนน้อมและควมมีระเบียบวินัยต่ำ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมเน้นสื่อบแบบไทย

2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมทางสังคม ได้แก่

2.2.1 ความสุภาพอ่อนน้อม พิจารณาได้จากการแสดงออก 2 ลักษณะ ได้แก่

2.2.1.1 การแสดงออกทางกาย

2.2.1.2 การแสดงออกทางวาจา

2.2.2 ควมมีระเบียบวินัย พิจารณาได้จากการแสดงออก 2 ลักษณะ ได้แก่

2.2.2.1 ควมมีวินัยต่อตนเอง

2.2.2.2 ควมมีวินัยต่อสังคม

3. เวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ใช้เวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน วันละ 1.20 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 40 วัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยต่ำ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. กิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กใน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะที่แสดงถึงความเป็นไทย เช่น เครื่องแต่งกายแบบไทย เครื่องดนตรีไทย เป็นต้น นำมาจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติความต้องการพื้นฐานของเด็ก เพื่อให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อมากที่สุด อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมตามที่ต้องการ

3. พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออก ในแบบแผนที่สังคมยอมรับ รวมทั้งปฏิบัติตนได้เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น พฤติกรรมทางสังคมที่จะศึกษามีดังนี้

3.1 ความสุภาพอ่อนน้อม หมายถึง การแสดงออกถึงความเรียบร้อย มีสัมมาคารวะรวมถึงการกระทำที่ดงามต่อบุคคลอื่น เหมาะกับกาลเทศะ ทั้งทางกาย ทางวาจา ตามแบบแผนของวัฒนธรรมประเพณีไทย และสังคมทั่วไปตามความเหมาะสม ซึ่งพิจารณาได้จากพฤติกรรมดังต่อไปนี้

3.1.1 การแสดงออกทางกาย หมายถึง การแสดงกิริยาท่าทางเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความประพฤติเรียบร้อย เช่น การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ด้วยการไหว้ หรือการนั่งยืนเดินอยู่ในลักษณะอันควร เป็นต้น

3.1.2 การแสดงออกทางวาจา หมายถึง การใช้คำพูดเหมาะสมกับสถานการณ์เช่น ไม่พูดจาหยาบค้าย รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ เสียใจ เหมาะแก่โอกาส ตลอดจนสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้ด้วยความสุภาพ เป็นต้น

ความสุภาพอ่อนน้อมสามารถวัดได้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การที่บุคคลสามารถบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎ เกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ โดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม ในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาจากพฤติกรรมต่อไปนี้

3.2.1 ความมีวินัยต่อตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนดูแลรักษาของใช้ของตนเองให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เช่น เก็บอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวเข้าที่เอง เล่นเสร็จแล้วเก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

3.2.2 ความมีวินัยต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม เช่น ไม่พูดคุยหรือเล่นกันขณะเข้าแถว ปฏิบัติตามบทบาทที่ตนเองได้รับมอบหมายเมื่อทำงานกับผู้อื่น เป็นต้น

ความมีระเบียบวินัย สามารถวัดได้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.2 ลำดับขั้นพัฒนาการทางสังคม
 - 1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 - 1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.5 พฤติกรรมทางสังคมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กก่อนวัยเรียน
 - 1.6 พฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม
 - 1.6.1 ความหมายและความสำคัญของความสุภาพอ่อนน้อม
 - 1.6.2 ลักษณะที่แสดงออกถึงความสุภาพอ่อนน้อม
 - 1.7 พฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย
 - 1.7.1 ความหมายและความสำคัญของระเบียบวินัย
 - 1.7.2 หลักการฝึกอบรมให้เด็กมีระเบียบวินัย
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของสื่อการสอน
 - 2.2 หลักในการเลือกสื่อการสอน
 - 2.3 ประเภทของสื่อการสอน
 - 2.4 สื่อการสอนแบบไทย
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

บุคคลใดจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อที่จะปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตนตามที่สังคมกำหนดได้อย่างเหมาะสม หรือแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม

มีผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

อิงลิช และอิงลิช (English and English. 1958 : 506)

ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลอื่น หรือพฤติกรรมที่แสดงออกโดยได้รับการควบคุมจากองค์กรทางสังคมที่มีการจัดรูปแบบแล้ว เช่น ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น

กู๊ด (Good. 1973 : 44) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า หมายถึง การแสดงออกที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม หรือเป็นการแสดงออกของกลุ่มบุคคล

เพจ โทมัส และมาร์แชล (Page, Thomas and Marshall. 1977 : 314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลอื่น โดยได้รับการควบคุมจากองค์กรทางสังคมหรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

นอกจากนี้ พฤติกรรมทางสังคมสามารถจำแนกได้ตามวัยของเด็ก ดังที่ภรณี คุรุรัตน์ (2524 : 54) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 3-6 ปี ดังนี้

อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กจะมีลักษณะสนุกที่ได้เล่นกับคนอื่น ๆ สามารถพูดคุยกับคนอื่น ๆ ได้ ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ มีความอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่เล่นขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็กเริ่มเลืกลบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นจะเป็นแบบสมมติหรือให้จินตนาการที่มีความหมายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีความรู้สึกห่วงใยหรือกังวลกับเด็ก

ที่ได้รับบาดเจ็บ เริ่มรู้สึกรอบคอบในการทำกิจกรรม เมื่อเหนื่อยไม่สบาย หรือ ตกใจกลัว ยังมีความต้องการพึ่งผู้ใหญ่เพื่อให้ปลอดภัย

อายุ 5 ปี มีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชอบฝึกหัด ทำสิ่งใหม่ ๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ โดยเฉพาะการช่วยกันสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือ การเล่นสมมติ ชอบเล่นเกมแข่งขันโดยร่วมทีมกับเพื่อน ๆ ในการแข่งขันต้องการ ให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งรู้สึกไม่พอใจที่เด็กโตเล่นรุนแรง

อายุ 6 ปี เริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้อง คำชมเชย ต้องการเพื่อนเล่นและอาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ห่วงของเล่น

เมื่อเด็กอายุเพิ่มขึ้นพฤติกรรมทางสังคมของเด็กจะพัฒนาขึ้นซึ่งสามารถ สังเกตได้จากพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนที่จะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เริ่มลดลงสำหรับการเล่นกับเพื่อน นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วย ให้เด็กได้เข้าใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททางสังคม อันจะส่งผลถึงความ สามารถในการเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่าพฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่สังคมยอมรับและไม่ยอมรับ อันมีอิทธิพลมาจากกลุ่มบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนของตัวเด็กเอง

ลำดับขั้นพัฒนาการทางสังคม

สังคมของเด็กเริ่มกว้างขึ้น เมื่อเด็กอายุได้ 4 ขวบ แทนที่เด็กจะติด พ่อแม่ แต่เด็กจะเริ่มติดเพื่อน ต้องการมีเพื่อน เด็กจะเข้าพวกเมื่อต้องการเล่น ชอบการยกย่อง เมื่ออายุ 5 ขวบเด็กจะเล่นด้วยกันอย่างมีจุดหมายมีความเห็น ออกเห็นใจกัน แต่บางครั้งยังทะเลาะวิวาทกันบ้างเพียเจท์ (สุภัททา ปิณฑะแพทย์. 2527 : 126-129 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.) กล่าวว่าพัฒนาการ ทางสังคมของเด็กวัยนี้มี 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self Center) เด็กที่พัฒนา การทางสังคมอยู่ในขั้นนี้จะไม่สนใจใคร ไม่ยอมเล่นกับใคร และใครจะเอา ของของเขาไปไม่ได้ แม้จะแบ่งให้เพียงเล็กน้อย หรือขอชิมไปเพียงชั่วครู่ก็ตาม

ขั้นที่ 2 ขั้นพยายามเข้าสังคม พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้คือ เข้าไปรวมอยู่ในกลุ่มแต่ยังไม่เล่นร่วมกับใคร

ขั้นที่ 3 ขั้นมีปฏิริยาตอบสนองซึ่งกันและกันคือ เล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกัน และเห็นอกเห็นใจกัน

เพียเจต์ มิได้กล่าวไว้ว่าขั้นไหน เริ่มตั้งแต่อายุเท่าไรถึงเท่าไร แต่เมื่อพิจารณาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในตอนต้นของวัยเด็กตอนต้น เด็กจะมีพัฒนาการอยู่ในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 อาจจะเป็นช่วงเวลาที่ติดต่อกันกับขั้นที่ 1 และต่อจากนั้นจึงพัฒนาการถึงขั้นที่ 3 เมื่ออายุ 5 ขวบ แต่เด็กที่มีพัฒนาการเลยจากขั้นที่ 1 ไปแล้ว มิได้หมายความว่า จะไม่มีลักษณะนั้นเกิดขึ้นอีก เด็กอาจแสดงพฤติกรรมของขั้นที่ 1 ออกมาอีกได้ เราจึงเห็นเด็ก ๆ ที่ทะเลาะกันก็ด้วยสาเหตุนี้

สังคมของเด็กวัยนี้จะขยายจากครอบครัวไปสู่สังคมนอกบ้าน หรือโรงเรียน การปรับตัวของเด็กต่อสังคมภายนอกขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวว่าเป็นแบบใด เช่น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เป็นประชาธิปไตย จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เป็นสังคมนอกบ้านได้ดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ใช้อำนาจบังคับ แต่โรงเรียนมีบทบาทในการปรับพฤติกรรมให้เด็กด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

ได้มีนักทฤษฎีหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมไว้ดังนี้

แบนดูรา (Bandura. : 1977 : 10-29) ได้อธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบตัวแบบการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ รวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบสภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ ฯลฯ ผลจากการสังเกตทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่าง

สิ่งต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์และผลที่เกิดขึ้นการเรียนรู้จากแม่แบบประกอบตัวขององค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดโดยการสังเกต และรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน

2. การเก็บจำ (Retention Process) กระบวนการนี้เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่สังเกตทุกครั้ง และวางรูปแบบของพฤติกรรมในรูปสัญลักษณ์

3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการเก็บจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม

4. การจูงใจ (Motivational Process) กระบวนการนี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้โดยใช้การสังเกตเป็นอย่างมาก การเห็นตัวแบบมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบรวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมที่บกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน

ฟรอยด์ (Freud, 1949 : 358) ได้ย้ำถึงความสำคัญของเด็กวัย 5 ปีแรกของชีวิตว่า เป็นวัยที่สำคัญที่สุด เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด คือแม่ จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ฟรอยด์ให้ชื่อทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพของเด็กแรกเกิดจนถึงวัยรุ่นว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development) ซึ่งฟรอยด์เชื่อว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน จะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณความพึงพอใจต่าง ๆ เป็นระยะในช่วงอายุต่างกัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ นี้ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีการพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและไปแสดงออกเมื่อเด็กโตขึ้น

นอกจากนี้ ฟรอยด์ ได้กล่าวถึงโครงสร้างบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยอิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการ

ทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่งนี้ คือ

อิด (Id) บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป้าหมาย คือ ความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือ บุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักความเป็นจริง (Reality Principle)

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำแต่ส่วนที่ดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีคือบุคคลที่อีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามความต้องการตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

นอกจากนี้ อีริคสัน (พรพนี ศ. เจนจิต. 2528 : 68-70 ; อ้างอิงมาจาก Erikson.n.d) เน้นความสำคัญของเด็กวัยนี้ว่า เป็นวัยกำลังเรียนรู้ ถ้าหากสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดี พัฒนาการทางบุคลิกภาพของคนมี 8 ขั้น แต่จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นของบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วัยทารกแรกเกิดถึง 1 ขวบ เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้ที่จะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อม (Trust VS. Mistrust) การอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความอบอุ่นเพียงพอ จะช่วยให้ทารกทราบว่า ทุกอย่างก็แวดล้อมหรือพบเห็นย่อมเป็นมิตรไว้วางใจได้ ในทางตรงกันข้าม การแสดงอารมณ์ขู่เด็กจะเป็นผลให้เด็กไม่ไว้วางใจใคร ตระหนี่ตัว

ขั้นที่ 2 วัยอายุ 1-3 ขวบ เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเองหรืออาจจะ เป็นเด็กที่สงสัยและละอายระคนกัน (Autonomy VS. Shame and Doubt) เด็กเริ่มจะช่วยตนเอง การดูแลก็มีแต่เพียงไม่ให้เกิดอันตรายเท่านั้นก็เพียงพอ การบังคับหักห้ามใจเด็ก บังคับในสิ่งที่ผู้ใหญ่ประสงค์จะให้ไปนั้นไม่ควรกระทำ ควรกระทำโดยละม่อม และมีสิ่งของล่อให้สนใจ

ขั้นที่ 3 วัยอายุ 3-6 ขวบ เป็นวัยก่อนเข้าเรียน เด็กเริ่มการริเริ่ม โดยการสมมติจากการเล่นที่จะเลียนแบบ ซึ่งถ้าสภาพจิตใจไม่ดีพอหรือเกิดความคับข้องใจแล้ว มักจะรู้สึกตนว่ามีความผิดติดตัว (Initiative VS. Guilt) เด็กจะเลียนแบบในการเล่นสมมติโดยนำตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น พ่อแม่ควรพยายามเอาใจใส่แก่เด็ก

ขั้นที่ 4 วัยอายุ 6-11 ปี เด็กวัยนี้มีลักษณะสำคัญที่ว่าถ้าประสบความสำเร็จในการเรียนการเล่น จะทำให้เด็กมีความขยัน แต่ถ้าประสบความสำเร็จล้มเหลว จะเกิดปมด้อย (Industry VS. Inferiority) การให้ความสำเร็จต่อเด็กจึงเป็นสิ่งดี แต่ควรให้ตระหนักถึงความล้มเหลวที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร เพราะจะเป็นการเตรียมเด็กให้รู้จักการดำรงชีวิตจริง

สรุปได้ว่า เด็กในวัย 5-6 ปี เป็นวัยที่เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว สนใจและอยากรู้ อยากเห็น มีการเลียนแบบผู้ใหญ่และสิ่งที่เด็กสนใจ เด็กวัยนี้จะเรียนรู้บทบาทเกี่ยวกับตนเองจากการเลียนแบบพ่อแม่ เด็กจะจดจำพฤติกรรมต่าง ๆ ของพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิดและประสบการณ์ในสังคม ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังพฤติกรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังลักษณะนิสัยต่าง ๆ ให้กับเด็กนั้น มีหลายปัจจัย ซึ่งประกายรัตน์ภักธริติ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 12-15) กล่าวไว้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม พันธุกรรมมีอิทธิพลต่อเด็กปฐมวัยและต่อมนุษย์ทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ รวมไปถึงบรรพบุรุษ ทำให้คนในครอบครัวหรือตระกูลเดียวกัน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องสีผิว สันถัมภ์ ระดับสติปัญญา เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะเด่นลักษณะด้อยของบุคคลก็สามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม

2. ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ภายนอกร่างกายมนุษย์แต่ก็มีส่วนในการกำหนดลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลเช่นเดียวกับพันธุกรรม

เนื่องจากเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความใกล้ชิดด้วย สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นสิ่งแวดล้อม
ที่จะทำให้งเด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างไรวนั้น ได้แก่ ครอบครัว
โรงเรียน สื่อมวลชน เป็นต้น

นอกจากนี้ พุสดี ภูมิอินทร์ และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
2526 : 48-52) ยังได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมเด็กไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้าง
พฤติกรรมทางสังคมที่ดีให้แก่เด็ก การให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อ
การมีลักษณะนิสัยที่ดีจะช่วยให้เด็กได้ดูดซึมสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝนการกระทำ
ที่สม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัย ซึ่งสามารถจัดในรูปแบบของการจัดสภาพ
แวดล้อมด้านสถานที่และเครื่องใช้ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศร่มรื่น มีความเป็น
ระเบียบเรียบร้อย มีบรรยากาศเหมือนบ้าน ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ ให้เด็กช่วยรดน้ำ
ต้นไม้และให้อาหารแก่สัตว์ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ

2. การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมมีผลต่อการสร้างเสริมลักษณะ
นิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก ครูอาจจัดได้ 2 แนว แนวทางที่หนึ่ง คือ ครูสอนลักษณะนิสัย
ต่าง ๆ โดยตรง โดยครูใช้วิธีการสาธิต การบอกกล่าว การแนะนำ การสนทนา
การเล่าเรื่อง เหตุการณ์หรือนิทาน การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง การเล่นเกม
เล่นละคร ร้องเพลง เป็นต้น ครูจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติอย่าง
สม่ำเสมอ ส่วนแนวทางที่สองได้แก่ การสอดแทรกลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เข้าไป
ในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าครูจะจัดกิจกรรมใด ๆ ให้แก่เด็ก
ครูจะต้องคำนึงว่ากิจกรรมนั้นจะปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงาม นอกจากนี้ยังรวมถึงการ
ฝึกมารยาท การกราบไหว้ ความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ การพูดจาสุภาพถูกกาลเทศะ
เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมของเด็กนั้น ครูและ
ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การ
สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ร่มรื่นมีความอบอุ่นเหมือนบ้าน ปลูกต้นไม้เลี้ยงสัตว์
เพื่อให้เด็กได้ช่วยเหลือตามความสามารถ นอกจากนี้ครูอาจจัดประสบการณ์หรือ
กิจกรรมต่าง ๆ โดยสอดแทรกพฤติกรรมทางสังคมตามที่ต้องการในกิจกรรมนั้น

โดยครูจะต้องให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัย

พฤติกรรมทางสังคมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์หรือพฤติกรรมด้านสังคม ที่ดีประกอบด้วยลักษณะใดบ้างนั้น ได้มีผู้เขียนไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

สมน อมรวิวัฒน์ และองค์การอินทรมพรรย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. 2524 : 147) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้มีในจิตใจของเด็กไทยไว้ดังนี้ คือ

1. กิริยามารยาทเรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย
2. สำรวมและควบคุมตนเองได้
3. มีสัมมาคารวะ
4. มั่นใจในตนเอง
5. มีระเบียบวินัย
6. กล้าแสดงออก
7. แก้ไขปัญหาได้
8. มีเหตุผล
9. ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้
10. มองโลกในแง่ดี
11. มีสุนทรียภาพ
12. รับผิดชอบ
13. เป็นประชาธิปไตย
14. ขยัน
15. ประหยัด
16. ซื่อสัตย์
17. เมตตาและเอื้อเฟื้อ

นอกจากนี้ ผู้สดี ฤทธิอินทร์ และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. 2526 : 43) เห็นว่า ควรเน้นลักษณะนิสัยต่อไปนี้เป็นพิเศษ

1. ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และรู้จักใช้วาจาที่เหมาะสม
4. มีความเชื่อมั่น และตัดสินใจด้วยตนเองได้ รู้จักแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก
5. ทำงานเป็นกลุ่มและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
6. มีระเบียบวินัย
7. ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน

ราตี ทองสวัสดิ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526 : 366-367)

กล่าวว่าในการสร้างเสริมพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์มีขอบเขตครอบคลุมการพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนั้นการจะปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่เด็กให้ไปในทิศทางใดย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมที่ชาติต้องการ เมื่อพิจารณาในส่วนที่เด็กจะได้รับการปลูกฝังจากกิจกรรมต่าง ๆ ควรจะมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. ลักษณะนิสัยที่ครูต้องเป็นผู้สอนให้ปฏิบัติ
 - 1.1 กิริยามารยาทเรียบร้อยตามแบบไทย
 - 1.2 มีสัมมาคารวะ
 - 1.3 มีความรับผิดชอบ
 - 1.4 รักษาความปลอดภัย
2. ลักษณะนิสัยที่ได้จากการเล่น
 - 2.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 2.2 กล้าแสดงออก
 - 2.3 แก้ปัญหาได้
 - 2.4 ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
 - 2.5 มองโลกในแง่ดี มีสุนทรียภาพ อารมณ์แจ่มใส
 - 2.6 มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ

2.7 ซื่อสัตย์

2.8 ขยันหมั่นเพียร

2.9 อุดทน

2.10 มีระเบียบวินัย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 3-4) ได้กำหนดหลักสูตรการสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในระดับชั้นประถมศึกษาจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ เพื่อการปลูกฝังความคิด ให้ทำความดีละเว้นความชั่ว มีนิสัยดีมีความสามัคคี อารมณ์แจ่มใส ส่งเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติที่เหมาะสมตามวัย

คุณธรรมและจริยธรรมที่กล่าวถึง มีดังนี้

1. มีความเมตตากรุณา
2. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
3. การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น
4. ไม่พูดปดและไม่พูดบิดเบือน
5. ความกตัญญูทดแทน
6. ความซื่อสัตย์สุจริต
7. ความไม่เห็นแก่ตัว
8. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
9. ความรับผิดชอบ
10. ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
11. มีมารยาทในการแสดงความเคารพ
12. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม
13. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น

ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในวัยต่อไป และทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่พฤติกรรมที่ผู้วิจัยสนใจและให้ความสำคัญที่จะศึกษานั้น ได้เลือกเพียงสองพฤติกรรมคือความสุภาพอ่อนน้อม ซึ่งครอบคลุม

ในทศวรรษลักษณะที่บุคคลแสดงออก และความมีระเบียบวินัย ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม

สังคมจะอยู่ได้ด้วยความสะดวกสุข เมื่อคนรู้จักโอนอ่อนผ่อนปรน หรือบุคคลในสังคมมีความสุภาพอ่อนน้อมเข้าหากัน

ความหมายของความสุภาพอ่อนน้อม

ได้มีผู้ให้ความหมายของความสุภาพอ่อนน้อมไว้ดังต่อไปนี้

แปลก สันติรักษ์ (2516 : 110) กล่าวว่าคือความหมายของความสุภาพอ่อนน้อมไว้ว่า ความสุภาพหมายถึง กิริยาเรียบร้อยที่แสดงออกต่อคนทั่วไป ความอ่อนน้อมนั้น เป็นลักษณะที่ผู้น้อยแสดงต่อผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ในฐานะควรแก่การยกย่อง ผู้ที่มีความสุภาพอ่อนน้อมย่อมเป็นที่จับใจคนอื่น ทำให้ผู้ใหญ่มีความเมตตาเอ็นดู จะติดต่อธุรกิจกับผู้ที่ใกล้ชิดสะดวก เพราะผู้ที่มาติดต่อดังนั้นย่อมมีความนิยมชมชอบ

หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล (2527 : 1-2) ได้รวบรวมความหมายของคำว่าสุภาพอ่อนน้อมจากหนังสือต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

ความสุภาพ หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ ที่แสดงต่อบุคคลทั่วไป

อ่อนน้อม หมายถึง ความประพฤติที่แสดงการถ่อมตัวและเกื้อหนุนขึ้น เป็นลักษณะที่ผู้น้อยแสดงต่อผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ในฐานะควรยกย่อง

ความสุภาพอ่อนน้อม หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อย รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่ยกตนข่มท่าน รู้ว่าสิ่งใดควรทำและรู้จักมีสัมมาคารวะต่อบุคคลทั่วไปคือ

1. ปิตามารดา
2. ครูบาอาจารย์
3. ผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไป

ความสุภาพอ่อนน้อมและมารยาทอันงาม มีความสำคัญแก่ชีวิตคนเราคือ

1. คนเรานิสัยกันยากจึงมักตัดสินจากอาการที่ปรากฏให้เห็น

2. กิริยา วาจา เป็นเครื่องผูกมัดใจหรือทำความบาดหมางได้ง่ายกว่าสิ่งอื่นใด ฉะนั้นความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในชีวิตจึงขึ้นอยู่กับสิ่งนี้มาก

3. มารยาทที่แสดงคือผลสะท้อนแก่ตนเองมิใช่แก่ผู้อื่น

4. ความสุภาพอ่อนน้อมและมารยาทอันงาม เป็นสิ่งที่ได้มาโดยมิต้องซื้อหา และกลับกลายเป็นทุนให้เราซื้อได้ทั้งสิ่งที่เราปรารถนา

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสุภาพอ่อนน้อม หมายถึง การแสดงออกถึงความเรียบร้อยและมีสัมมาคารวะต่อบุคคลอื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ ตามแบบแผนของวัฒนธรรมประเพณีไทย และสังคมทั่วไปตามความเหมาะสม

ความสำคัญของความสุภาพอ่อนน้อม

ผู้ที่มีความสุภาพอ่อนน้อมนั้นจะบังเกิดผลดีแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น คือ ผู้ที่มีความสุภาพอ่อนน้อมนั้นจะมีลักษณะเป็นคนที่น่าเชื่อถือ ผู้ที่ได้เห็นและได้รับความสุภาพอ่อนน้อมก็จะสบายใจ มีความชื่นชมยินดี การแสดงกิริยาวาจาสุภาพอ่อนน้อมต่อกันจึงนับว่าเป็นเครื่องผูกมิตรให้ยืนนานและก่อให้เกิดความนับถือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญหลายประการ ซึ่งเอื้อ บุษปะเกษ หงสกุล (2516 : 66-68) ได้กล่าวถึงความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ทำให้ต่างฝ่ายเกิดความชื่นบาน มีใจผูกพันรักรักใคร่
2. ทำให้ใคร่ประพาสในสิ่งที่ประโชนกัน อวยกช่วยเหลือ

กิจการของกันและกัน

3. ประสงค์จะทำงานใด ย่อมดำเนินไปได้โดยสะดวกไม่ติดขัด
4. ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
5. จะศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการจากผู้ใดก็ย่อมได้รับความอนุเคราะห์จากผู้นั้นด้วยความยินดีและเต็มใจ

6. ทำให้เป็นคนน่ารัก ไม่เป็นที่รังเกียจในสมาคมใด ๆ มีผู้นับถือต้อนรับ

สรุปได้ว่า ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถละลายปัญหาหรือข้อแย้งต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงไป และที่สำคัญความสุภาพอ่อนน้อม เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากชนชาติอื่น เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์

กับต่างประเทศทุกชาติจะประทับใจในสภาพอ่อนนุ่มของคนไทยเป็นอย่างมาก

ลักษณะที่แสดงออกถึงสภาพอ่อนนุ่ม

การที่คนเราจะเป็นคนสภาพอ่อนนุ่มได้นั้นต้องมีลักษณะ 3 ประการ ซึ่งเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (2517 : 1-6) ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ดังนี้

ก. การแสดงทางกาย ได้แก่

1. รู้จักรักษาความเรียบร้อย เช่น ไม่ข้ามกรายบุคคล ไม่ล่วงเกิน ถูกต้องกายผู้อื่นไม่อาจเอื้อมในที่ต่ำสูง ไม่ทำกิริยาเสือกไส ผลักโยน ไม่ทำกิริยาเอะอะตึงตัง จะยืนเดินนั่งนอนสำรวมเรียบร้อย
2. ไม่แสดงกิริยาอาการน่ารังเกียจและน่าอาย เช่น แต่งกายสกปรก ไม่เรียบร้อยแต่งตัวกลางแจ้ง จามหาวเรอ บ้วน ชาก เสี่ยงดัง หรือควัก ล้วง และ แกะเการ่างกายในที่ชุมชนแสดงกิริยาไม่เรียบร้อยในการบริโภคอาหาร
3. ต้องแสดงควมมีสัมมาคารวะ เช่น นั่ง ยืน เดิน ด้วยกิริยาสำรวม สภาพไม่แย่งชิงที่นั่งเพื่อน หรือหาความสำราญเฉพาะตนผู้เดียว รู้จักแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ ผู้น้อยตามควรแก่ฐานะ ตามประเพณีนิยม
4. แสดงกิริยาเป็นที่น่ารักคือ ทำกิริยาให้เหมาะสมแก่โอกาส และสำรวมระมัดระวังให้เรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่แสดงกิริยาตกเป็นทาสของความโลภ ความโกรธ
5. รู้จักแสดงกิริยาเป็นสง่า คือมีกิริยาองอาจผึ่งผายจะนั่งยืนอยู่ในลำดับอันควร ไม่ก่เงินสะทกสะท้าน
6. ไม่ทำกิริยาอาการแสดงความเห็นแก่ตัว

ข. การแสดงทางวาจา

1. รู้จักใช้ถ้อยคำ สำเนียงนุ่มนวล อ่อนหวานขัดถ้อยคำไม่ทำเสียงกระโชกกระชากตึงตัน หยาดคาย
2. รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนให้เหมาะสมแก่ชั้นวรรณะ และกาลเทศะ
3. ไม่กล่าวร้าย ตีเตียน ล่วงเกินผู้ใด

4. รู้จักใช้คำพูด "ขอบใจ" "ขอบคุณ และขอโทษ" ตามควรแก่โอกาสและฐานะของบุคคลผู้พูดด้วย
5. รู้จักใช้ถ้อยคำยกย่อง สรรเสริญแต่เพียงพอเหมาะสมสมควร
6. รู้จักใช้ถ้อยคำในการสนทนาให้ผู้ฟังสบายใจ และไม่ใช้วาจาเยาะเย้ย ช่มชี่ อวดตน

ค. การแสดงเนื้อมาจากใจ

1. รู้จักข่มใจ ไม่บันดาลโทสะให้เสียเกียรติและไม่หึงหวั่น
2. รู้จักเกรงใจผู้อื่น
3. รู้จักรักความดีงาม
4. รู้จักเคารพตน คือเตือนให้เพียรแสดงความสามารถเรียบร้อย
5. รู้จักคิดเคารพผู้อื่นด้วยความรู้สึกอ่อนน้อม
6. รู้จักคิดเคารพบุคคลตามควรแก่ความจริงคือ
 - 6.1 ผู้เจริญโดยชาติ ได้แก่ บุคคลที่เกิดในสกุลซึ่งมหาชนยกย่อง เช่น ราชสกุล
 - 6.2 ผู้เจริญโดยวัย ได้แก่ ผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก
 - 6.3 ผู้เจริญโดยคุณความดี ได้แก่ ผู้ที่ทรงคุณธรรมมาก

ความสุภาพอ่อนน้อมสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย โดยการแสดงกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับสถานการณ์ นั่งยืนเดินอยู่ในลักษณะอันสมควร การแสดงออกทางวาจา เช่น การพูดจาที่สุภาพ พูดคุยโต้ตอบกับผู้อื่นได้ และการแสดงออกทางใจ โดยรู้จักข่มใจตนเอง รู้จักเกรงใจผู้อื่น เป็นต้น

พฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย

สังคมจะอยู่ได้ด้วยความสะดวกสุข เมื่อคนรู้จักเคารพกฎกติกา ปฏิบัติตามกฎหมายที่สังคมกำหนดไว้ หรือบุคคลในสังคมมีระเบียบวินัย

ความหมายของระเบียบวินัย

เนื่องจากเด็กมีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน จึงทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่างกันออกไป การฝึกให้เด็กมีวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ดังนั้นจึงมีผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายของระเบียบวินัยไว้ดังนี้ คือ

"วินัย" (Discipline) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 744) หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ

ภิญโญ สาร (2523 : 402) กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้ปฏิบัติตาม และระเบียบบางประการไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหากแต่เป็นความคาดหวังของครูที่จะให้นักเรียน นักศึกษาวางตัว หรือประพฤติตนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ถ้านักเรียนนักศึกษาประพฤติตนผิดไปจากระเบียบและความคาดหวังของครู ก็ถือว่าทำผิดวินัย และครูอาจใช้วิธีลงโทษต่าง ๆ กันตามความเหมาะสมของความผิดนั้น

สมเจตน์ อภิสิทธิ์รักษา (2520 : 201) ให้ความหมายของวินัยว่า หมายถึง ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของตนเอง วินัยต่างจากกฎหมาย กฎหมายเป็นข้อบังคับของประเทศ แต่วินัยเป็นข้อบังคับสำหรับหมู่คณะ การทำผิดวินัยไม่ถือเป็นการผิดกฎหมาย การที่สร้างวินัยขึ้นมาก็เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกบังคับตนเองโดยเกิดจากการสำนึกขึ้นมาเอง ไม่ได้เป็นการบังคับหรือเกรงกลัว ข้อบังคับทั้งต่อหน้าและลับหลัง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 186) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการบังคับหรือควบคุมตนเองให้ประพฤติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเอง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

โครว์ และโครว์ (Crow and Crow. 1962 : 106) ได้กล่าวไว้ว่า วินัย หมายถึง การช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกี่ยวกับความมีวินัยแห่งตน คือไม่ได้มุ่งแต่เพียงว่าให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบวินัยต่าง ๆ เท่านั้น แต่มุ่งให้เด็กได้มีการพัฒนาในการควบคุมตนเอง นอกจากนั้นยังกล่าวต่อไปว่าถ้าหากเราได้ให้เด็กมีอำนาจ มีความรับผิดชอบแต่ด้วยต้น ๆ และแนะนำให้เขาได้ใช้อำนาจหรือเสรีภาพนั้นอย่างฉลาดจะช่วยให้เขาสามารถพัฒนาการควบคุมตนเองได้ดีกว่าการบังคับจากผู้อื่น

อิงลิช และอิงลิช (English and English. 1958 : 487) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า เป็นลักษณะของการนำตนเองหรือเป็นการควบคุมพฤติกรรม

ของตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบข้อบังคับที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้บุคคลใช้ควบคุมความประพฤติของตนในการปฏิบัติตามแบบแผนข้อบังคับซึ่งทางโรงเรียนกำหนดหรือไม่กำหนดไว้เพื่อฝึกฝนให้บุคคลอยู่ในความถูกต้องมีเหตุผล ซึ่งจะก่อให้เกิดวินัยในตนเองที่จะทำให้บุคคลเป็นคนดีเพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนและความเป็นระเบียบของสังคม

ความสำคัญของระเบียบวินัย

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของระเบียบวินัยไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ความมีวินัย เป็นพฤติกรรมที่ช่วยลดปัญหาในการปกครอง เพราะผู้ที่มีวินัยสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง รู้จักรับผิดชอบ ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งผู้ที่มีวินัยในตนเองจะมีลักษณะดังที่ ศุภนิตย์ วัฒนชาติ (2518 : 119) กล่าวไว้ที่สอดคล้องกับ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2520 : 115) และ สมเจตน์ อภิณหะวัณ (2520 : 201) ดังนี้

1. รู้จักบังคับตนเองและมีกำลังใจที่จะกระตุ้นเตือนให้ตนเองปฏิบัติสิ่งที่ปรารถนา
2. ปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่โดยไม่มีใครบังคับ ทำงานสำเร็จเรียบร้อยเสร็จตามเวลา
3. ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและตรงต่อเวลา สนใจ ตั้งใจ ขยันทำงานเต็มความสามารถ
4. ไม่คิดเอาเปรียบเมื่อทำงานกับหมู่คณะ
5. เป็นที่ยอมรับของสังคม สังคมนิยมยกย่อง

วินิช บรรจง และคนอื่น ๆ (2521 : 24) กล่าวถึง ความสำคัญของวินัยว่า เป็นการฝึกกาย วาจา ใจอยู่ในกรอบที่ดี เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของสังคมส่วนรวมเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น

นอกจากนี้ กู๊ด (Good. 1956 : 116) ยังกล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่าทำให้บุคคลสามารถบังคับ หรือควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการ

กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย

สรุปได้ว่า ความมีระเบียบวินัย ทำให้บุคคลอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะบุคคลที่มีวินัยนั้นสามารถควบคุม บังคับตนเองให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้

ประเภทของระเบียบวินัย

ได้มีผู้แบ่งประเภทของระเบียบวินัยไว้หลายท่านดังนี้

สุรางค์ จันทน์เอม (2518 : 34) ได้กล่าวถึงประเภทของวินัยไว้ 2 ประเภท คือ

1. วินัยในตนเอง (Self-discipline) หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ปฏิบัติเพื่อบังคับตนเองให้ปฏิบัติตาม ถ้านักเรียนมีวินัยในตนเองแล้วก็จะลดปัญหาในด้านการปกครองนักเรียนได้อย่างมาก
2. วินัยส่วนรวมหรือวินัยสำหรับหมู่คณะ (External Authority Discipline) หมายถึง วินัยที่ออกมาจากอำนาจภายนอกเพื่อบังคับให้ส่วนรวมปฏิบัติตามให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น วินัยส่วนรวมนี้จะต้องตั้งกฎเกณฑ์เป็นแนวทางกลาง ๆ ให้ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้เช่น วินัยในการแต่งกายและวินัยในเรื่องความเคารพ

นอกจากนี้ พันธ์ หันนาคินทร์ (2521 : 153-155) ได้กล่าวถึงวินัยที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนว่า หมายถึง การรู้จักปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติคือนักเรียน และได้จัดแบ่งวินัยได้ 3 ประเภท คือ

1. วินัยเลียบขาดแบบทหาร คือ การใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือ นักเรียนทำดีเพราะกลัวถูกลงโทษ วินัยชนิดนี้ตรงกับสุภาษิตที่ว่า "รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี" ซึ่งเมื่อนักเรียนทำดีจนเป็นนิสัยแล้ว ต่อไปภายหน้าจะติดนิสัยไม่ทำชั่ว แต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยโดยอ้างว่าเป็นการฝึกหลักประชาธิปไตย
2. วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน แนวคิดนี้คือว่า เมื่อนักเรียนได้ทำสิ่งที่ตนสนใจแล้ว ปัญหาเรื่องวินัยก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่โรงเรียนจะใช้เพื่อแก้ปัญหาทางวินัยของนักเรียน

3. วินัยที่เกิดจากรู้จักความรับผิดชอบและเกียรติของตน มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความประพฤติดี โดยพยายามสร้างให้นักเรียนนับถือในเกียรติของตน และรู้จักรับผิดชอบต่อการรักษาเกียรตินั้น

การแบ่งประเภทของวินัยดังกล่าว ทำให้รู้จักและเข้าใจความหมายของวินัยชัดเจนขึ้น เพื่อสะดวกแก่การนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อนักเรียน การพยายามปลูกฝังและส่งเสริมการมีวินัยในตนเองกับนักเรียนโดยใช้วิธีที่เกิดขึ้นจากการรู้จักความรับผิดชอบ และเกียรติของตน ย่อมจะมีผลให้นักเรียนทำความดี เพราะรักที่จะทำดี ไม่ใช่เพราะเกรงกลัวอำนาจภายนอก นักเรียนย่อมจะเป็นผู้รู้คุณค่าของตนเอง อันเป็นคุณธรรมที่สูงของความเป็นคน

หลักการฝึกอบรมให้เด็กมีระเบียบวินัย

การสร้างระเบียบวินัยแก่นักเรียนนั้น ครูย่อมมีบทบาทอย่างมาก ดังที่ สุโท เจริญสุข (2519 : 69-70) กล่าวถึงบทบาทของครูในการสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. ครูจะต้องเข้าใจและพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็ก ยินดีให้คำแนะนำ ตักเตือน ไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และรู้วิธีการศึกษาเด็ก เข้าใจเด็ก เป็นรายบุคคลอย่างดี
2. จัดสภาพของโรงเรียนและห้องเรียนให้น่าอยู่ น่าเรียน สะอาด เรียบร้อยมีอุปกรณ์ครบครัน
3. จัดวางระเบียบวินัยร่วมกันกับนักเรียน ไม่ทำตามครูฝ่ายเดียว
4. จัดหาหลักสูตรการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามวุฒิภาวะ ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
5. เปิดบริการแนะแนวชั้นในโรงเรียนเพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหา
6. ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา
7. ส่งเสริมให้เด็กหัดปกครองตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (2511 : 52) ยังได้เสนอวิธีการส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งสามารถทำได้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ผู้ใหญ่จะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับเด็ก ไม่ควรจะบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎบังคับที่วางไว้ การให้เด็กทำอะไรสักอย่างหนึ่งควรจะให้คำแนะนำและชี้แจงแต่โดยดี เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งนั้นอย่างแจ่มแจ้งและควรยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเอง ไม่ควรควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลา ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาสามารถทำได้ ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังเด็ก และพยายามอธิบายคำถามต่าง ๆ ที่เด็กสนใจและรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ของเด็ก ให้ความมั่นใจในตัวเด็ก ควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง มีหลายประการ ดังนี้

1. ความแน่นอนสม่ำเสมอ ผู้ใหญ่ควรมีการตัดสินใจอย่างแน่นอน หากมีการเปลี่ยนแปลงต้องอธิบายเหตุผลว่าทำไม
2. ชมเชยและให้กำลังใจ เด็กต้องการที่จะได้รับความสนใจและการยอมรับที่สม่ำเสมอจากผู้ใหญ่
3. ทำเป็นตัวอย่าง เด็กจะเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้าง
4. ใช้เหตุผลที่ถูกต้องตามสถานการณ์
5. การลงโทษ เด็กจะต้องได้รับการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับ ถ้าหากว่าเขาได้กระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง

อดัม ส่วอังก์กุล (2519 : 21) ได้กล่าวไว้ว่า วินัยในตนเองเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบ 4 อย่างคือ

1. ทราบในสิ่งที่ตนต้องการ
2. คิดในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าจะกระทำสำเร็จ
3. สามารถตัดสินใจได้
4. ลงมือกระทำจริง ๆ กับสิ่งที่ได้ตัดสินใจแล้ว

จากที่ศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าถ้าสภาพของบ้านและโรงเรียนที่ไม่เข้มงวดจนเกินไปส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระบ้าง ในขณะเดียวกัน

ก็ส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยกันสร้างวินัยมากกว่าจะใช้วิธีการบีบบังคับ ให้เด็กรู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักให้ความร่วมมือ และเรียนรู้วิธีการตัดสินใจโดยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปในทางที่ดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยไว้ดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพอ่อนน้อม

สำเนียง เพชรจอม (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสอนเรื่องสภาพอ่อนน้อมแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ รวมถึงความคงทนของการเรียนรู้เรื่องสภาพอ่อนน้อมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดาและกลุ่มควบคุม
2. เด็กที่มีระดับสติปัญญาต่างกัน มีการรับรู้คุณธรรมเรื่องสภาพอ่อนน้อม ไม่แตกต่างกัน

วิมลพรรณ กลางมณี (2536 : 57) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรมพิจารณาได้จากการแสดงออกของนักเรียนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เคารพทางร่างกาย ได้แก่ การแสดงความเคารพครูทุกครั้งที่พบ เคารพเพื่อนโดยการยิ้ม ทักทาย กล่าวสวัสดี
2. เคารพทางวาจา ได้แก่ พูดกับเพื่อน ครู และคนอื่น ๆ ด้วยถ้อยคำสุภาพ มีหางเสียงทุกครั้ง ใช้คำแทนตนเองและผู้อื่นได้เหมาะสม
3. เคารพความคิดเห็น ได้แก่ การตั้งใจฟังทุกครั้งที่มีผู้อื่นพูดโดยไม่เล่น ไม่คุยแข่งหรือพูดขึ้นลอย ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดแสดงความคิดเห็น

4. เคารพกฎเกณฑ์ได้แก่ ขอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
กฎของห้องเรียนและกฎของโรงเรียน

5. เคารพสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ ไม่หยิบสิ่งของของผู้อื่น ไม่ล่วงล้ำสถานที่
ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง
ไม่ทำให้ผู้อื่นรำคาญ บาดเจ็บ หรืออับอาย ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่น หรือสาธารณ
สมบัติเสียหาย

และจากผลการศึกษา พบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียน
มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรมสูงขึ้นมากกว่าการสอนแบบปกติ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสุภาพอ่อนน้อมของเด็ก
สามารถพิจารณาได้จากการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจ และใช้เทคนิค
วิธีการตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนในหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมและปลูกฝัง
ให้เด็กมีความสุภาพอ่อนน้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย

ในด้านความมีระเบียบวินัยได้มีผู้ทำการวิจัยทั้งในประเทศและ
ต่างประเทศดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ได้มีผู้สนใจศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัยหลายท่าน
ซึ่งจะขอนามากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

บาร์ช (Baruch. 1949 : 4-5) ได้ทำการศึกษาและพบว่าวินัย
ในตนเองจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยังพบว่าผู้นำจะต้องมี
ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

วิกกินส์ และคนอื่น ๆ (Wiggins and others. 1971 : 289)

ได้อ้างถึงผลการวิจัยของ Gough ที่ศึกษาเกี่ยวกับวินัยในตนเอง พบว่า ผู้ที่มีวินัย
ในตนเองสูง จะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน
มีเหตุผล มีความยืดหยุ่น ในความคิดและพฤติกรรมทางสังคม และยังพบว่า
โดยทั่วไปจะมีสุขภาพดีกว่าผู้ที่ขาดวินัยในตนเองด้วย

เลียวนาร์ด (สุรเกียรติ์ ลิ้มเจริญ. 2523 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Leonard. n.d) ให้ข้อคิดว่า พ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่อื่น ๆ อาจจะเป็นผู้ที่ให้ บทเรียนที่ดีแก่เด็กในการพัฒนาการบังคับตนเอง และในขณะเดียวกันก็อาจจะ ยับยั้งการพัฒนานั้น ถ้าบุคคลเหล่านี้ไม่ได้สร้างบรรยากาศของความรักและ ช่วยเหลือเด็กหรือมีการคาดหวังเอาากับเด็กมากเกินไป ฝักวินัยเข้มงวดเกินไป จนขาดความเข้าใจต่อความรู้สึกของเด็กซึ่งจะกลับกลายเป็นการสร้างปัญหา ให้แก่เด็ก

ฟิลเอลลา (Filella. 1975 : 146) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงผลักดัน ภายในตัวเด็กพบว่า พ่อแม่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการสร้างวินัยให้กับเด็ก พ่อแม่ จะต้องไม่ตามใจหรือเข้มงวดกับเด็กจนเกินไป อิศราภาพจำเป็นต่อการเรียนรู้ และการเจริญเติบโตของเด็ก แต่ก็ควรมีขอบเขตที่เหมาะสม ถ้ามากเกินไป เด็กมักจะขุ่นขื่นขากใจและถ้าน้อยเกินไปเด็กก็จะเกิดความรู้สึกต่อต้าน

จากงานวิจัยในต่างประเทศสรุปได้ว่า บุคคลใดที่มีระเบียบวินัย ก็จะมี พฤติกรรมทางสังคมด้านอื่น ๆ ดีไปด้วย เช่น มีความอดทน มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งผู้ปกครองและครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความมี ระเบียบวินัยให้แก่เด็ก

งานวิจัยในประเทศ

ในประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวินัยไว้ ดังต่อไปนี้

ทิพย์สุดา นิลสินธุ (2523 : 46-48) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งความมีระเบียบวินัยเป็นหนึ่งในพัฒนาการทางจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมี ระเบียบวินัยและจริยธรรมด้านอื่นสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ และแบบปล่อยปละละเลย นอกจากนี้ยังพบว่า จริยธรรมสูงขึ้นตามระดับอายุ

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 99) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกันพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบใช้เหตุผล และแบบเข้มงวดและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแบบครูเป็นศูนย์กลาง มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองแตกต่างกันโดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 77-79) ได้ศึกษา พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และระดับขั้นการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไปพบว่า การเล่นแบบไทยส่งผลต่อพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัยสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นแบบปกติ แต่ทั้งสองกลุ่มมีระดับขั้นการเล่นทางสังคมไม่แตกต่างกัน

วิลาวัณย์ เพ็ญผ่อง (2536 : 69) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปศึกษา) แบบปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การฝึกวินัยในตนเองของเด็กก่อนประถมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและมีผลดีต่อตัวเด็ก และวินัยที่ต้นนี้จะต้องเกิดจากความรัก ความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากครอบครัว สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับเด็ก ระเบียบวินัยในห้องเรียน ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู การสั่งสอนของครูที่สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก เป็นผลที่สนับสนุนให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน

ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมียุทธวิธีที่ทำหน้าที่นำสารหรือข้อมูลต่าง ๆ ถ่ายทอดไปยังตัวผู้เรียน สิ่งนั้นก็คือนำสื่อการสอน

ความหมายของสื่อการสอน

ได้มีผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

บุญฤทธิ์ คงคาเพชร (2526 : 1) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ หรือวิธีการ หรือเทคนิคต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยถ่ายทอด หรือนำความรู้จากแหล่งความรู้ที่ครูผู้สอนต้องการไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ครูตั้งไว้

เชียรศรี วิวิธสิริ (2527 : 35) ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า หมายถึง ตัวกลางหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้

กิตินา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2535 : 253) สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ

สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของสื่อการสอน

สื่อการสอนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนหลายประการ ดังที่ เชียรศรี วิวิธสิริ (2527 : 43) กล่าวได้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดลักษณะเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
2. สามารถเอาชนะขีดจำกัดเรื่องเวลา ระยะทาง และขนาดลงได้
3. ช่วยเสริมสร้างทางความคิด และวิธีการแก้ปัญหา

4. สามารถเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด ความรู้สึก และสร้างทัศนคติใหม่ ได้อย่างดี

5. สามารถนำเหตุการณ์จริงมาสู่ผู้เรียนได้ ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกัน ในด้านการเรียนการสอน ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้

5 ข้อ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังสามารถพิจารณาประโยชน์เพิ่มเติมได้อีก ดัง เช่น

1. ปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
2. ประหยัดเวลาในการเรียนการสอน
3. ประหยัดกำลังและปริมาณครูผู้สอน
4. เพิ่มปริมาณผู้เรียนได้มากในเวลาเดียวกัน
5. เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานทั่วไป
6. ช่วยผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี เร็ว และเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ตรงกัน
7. ช่วยให้ผู้เรียนจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้น และนานกว่า ช่วยให้

เกิดความคิดรวบยอดที่มีความหมาย ช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน

8. ช่วยเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เช่น อ่าน เขียน หรือปฏิบัติงานต่าง ๆ

9. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
10. ลดจำนวนผู้เรียนสอบตก
11. เพิ่มคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 1-3) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนไว้ดังนี้

1. สื่อการสอนช่วยพัฒนากล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสของเด็ก เช่น การร้อยดอกไม้ร้อยลูกปัด เป็นต้น
2. สื่อการสอนช่วยสร้างเสริมทางปัญญาของเด็ก เพราะเด็กวัยนี้ชอบจินตนาการ สื่อจะกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น เครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย เป็นต้น
3. สื่อการสอนช่วยทำให้เด็กสนใจ และมีความอดทนในการทำกิจกรรม

4. สื่อการสอนช่วยฝึกให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักแบ่งปัน
เอื้อเพื่อมีความรับผิดชอบ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ดีที่สุดนั้น ผู้เรียนจะต้องได้
รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมและเป็นประสบการณ์ที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง
5 กับสื่อที่ครูจัดเตรียมไว้ เด็กจะเกิดความสนุกสนาน และสนใจในการเรียนมากขึ้น

หลักในการเลือกสื่อการสอน

ในการเลือกสื่อการสอน ครูต้องมีความสามารถในการเลือกสื่อที่ใช้สอน
ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และความสนใจของผู้เรียน ดังที่ บุญฤทธิ์
คงคาเพชร (2526 : 7) ได้เสนอแนวทางในการเลือกสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการสอนโดยทั่วไปและ
จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม รวมทั้งเนื้อหาวิชาแต่ละครั้งว่าเหมาะสมที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์
ชนิดใดมากที่สุด

2. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวิธีการสอน ที่ครูใช้ย่อมจะ
เป็นเครื่องช่วยให้ครูเลือกสื่อการสอนที่จะนำมาใช้ได้ถูกต้อง

3. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่
ครูได้เลือกไว้แล้วว่าจะให้ผู้เรียนทำอะไร

4. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาจากสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้หรือ
การเสนอบทเรียน หรือจากสิ่งที่โรงเรียนมีอยู่

5. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาจากคุณสมบัติ หน้าที่และประโยชน์ของ
วัสดุหรือสื่อการสอนแต่ละประเภทที่มีอยู่ โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

6. เลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาจากวัย ความสามารถ ความสนใจ และ
ความต้องการของผู้เรียนประกอบ

เชียรศรี วิวิธสิริ (2527 : 44-45) ยังได้เสนอหลักในการเลือกใช้
สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. พิจารณาว่า สื่อนั้นมีความสัมพันธ์กับเรื่อง (สาร) มากน้อยเพียงใด
ตรงกับจุดมุ่งหมายของการให้สารหรือไม่ เนื้อหาของสารในสื่อนั้นถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่

2. ผู้รับสารจะได้อะไรจากสื่อ และได้มากน้อยแค่ไหน ได้ผลตรงข้ามหรือเปล่า ในการใช้สื่อควรคำนึงถึงผลตรงข้ามที่อาจจะเกิดขึ้น จึงควรมีการศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่รับสาร และให้มีการทดลองใช้และติดตามผลด้วย

3. สื่อต้องช่วยเสริมสร้างความคิด เช่นให้แนวคิดหลาย ๆ ด้าน เสนอทางแก้ปัญหาหลาย ๆ ทาง

4. สื่อควรให้ข้อมูลทั้งทางบวกและทางลบ ให้ผู้รับตัดสินใจเอง แต่อาจมีกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่ไม่เหมาะ จำเป็นต้องให้ข้อมูลด้านเดียว ไม่ต้องเปรียบเทียบ ตัดสินใจอีก

5. พิจารณาเทคนิคการผลิตสื่อหรือทำสื่อที่น่าดีพอหรือไม่ (คุณภาพของสื่อ) เช่นในเรื่องของ แสง สี ขนาด สัดส่วน ความใกล้เคียงกับความเป็นจริง

6. สื่อควรใช้แก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือความมั่นคง

7. สื่อที่สร้างหรือใช้ควรยึดหลักการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางกาย ความมั่นคงปลอดภัย การเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การยกย่องนับถือ ความเป็นตัวของตัวเอง และความสำนึกในชีวิตร

8. สื่อนั้นต้องเหมาะสมกับวัย เพศ ระดับความรู้ ของผู้รับสาร หรือคำนึงถึงพื้นฐาน ประสบการณ์ของผู้รับสาร (กลุ่มเป้าหมาย)

9. เลือกใช้สื่อชนิดที่เข้าถึงและเป็นที่นิยมของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้ภาษาที่กลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย

10. สื่อที่ใช้ควรเป็นสถานการณ์ปัจจุบัน และให้มีผลตอบสนองที่เป็นแนวเสริมอย่างรวดเร็วต่อกลุ่มเป้าหมาย หรือทันต่อเหตุการณ์และความก้าวหน้า

11. ควรเป็นสื่อที่ให้ผู้รับ รับรู้โดยประสาททั้ง 5 ให้มากที่สุด

12. ควรนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม บุคลากร องค์กร หรือทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้เป็นสื่อให้มากที่สุด

13. ลักษณะของสื่อต้องน่าสนใจ และใช้คุ้มค่า

การเลือกวัสดุเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสำเร็จในการสอนมากที่สุด ควรต้องเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของเด็ก โดยเฉพาะสื่อที่เป็นของจริง หรือเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น

ประเภทของสื่อการสอน

ได้มีผู้แบ่งประเภทของสื่อการสอนไว้ดังต่อไปนี้

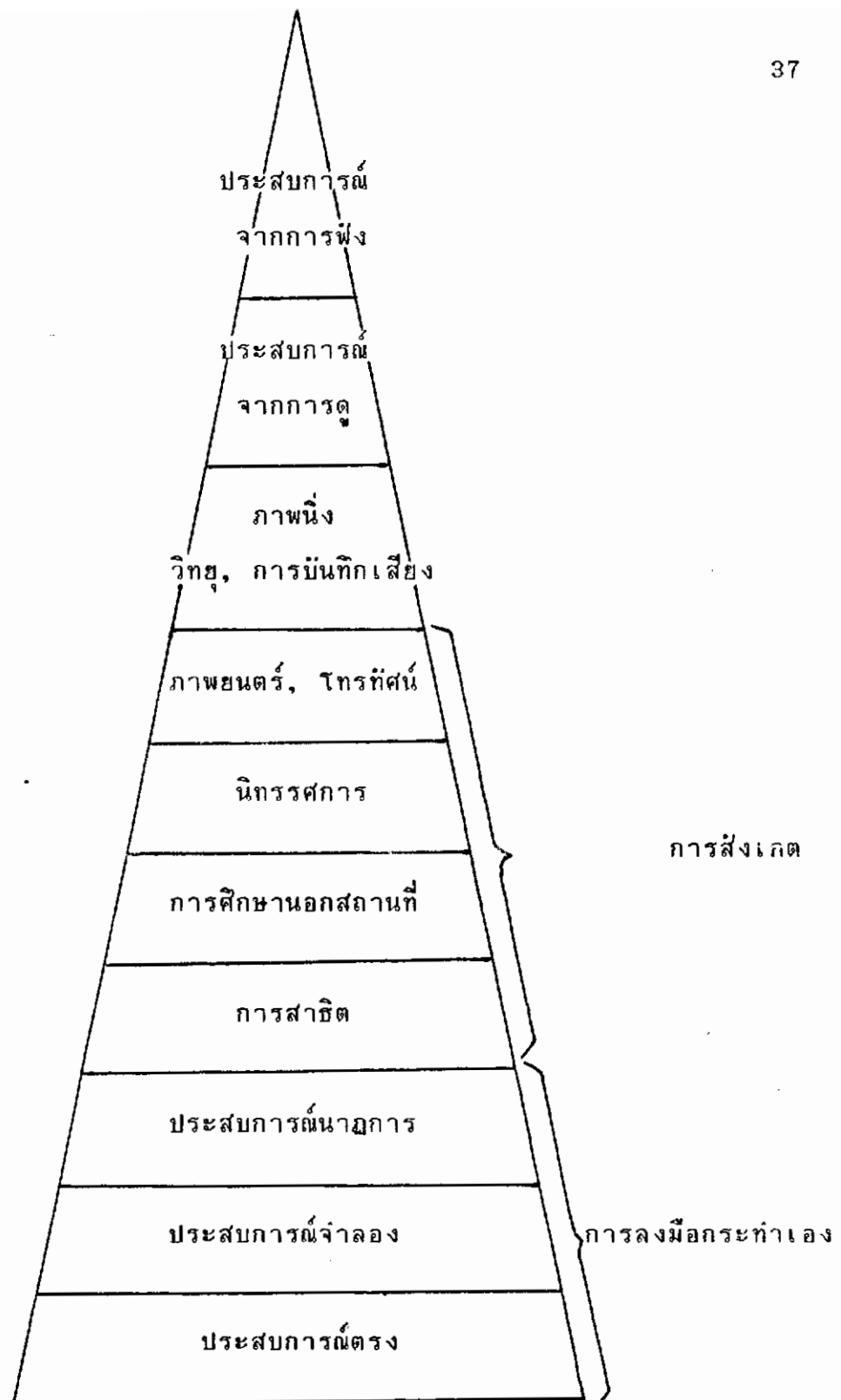
บุญยฤทธิ์ ดงคาเพชร (2526 : 3) กล่าวว่า ในทางเทคโนโลยีทางการศึกษา แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัสดุ (Soft Ware) ได้แก่ สื่อการสอนที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักเบา เคลื่อนย้ายได้ง่ายเป็นตัวบรรจุเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน สื่อประเภทนี้สามารถนำเสนอข้อมูลได้ด้วยตนเองและต้องอาศัยสื่อประเภทอุปกรณ์ช่วยนำเสนอ

2. อุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Hard Ware) ได้แก่ สื่อการสอนที่มีขนาดใหญ่ น้ำหนักมากเคลื่อนย้ายได้ยาก ส่วนมากการทำงานของสื่อประเภทนี้ต้องอาศัยไฟฟ้าเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนประกอบสำหรับทำงานภายในตัว เช่น อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เป็นต้น

3. วิธีการสอนหรือเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ กระบวนการและกิจกรรมทั้งหลาย ที่ครูใช้ในการสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นการใช้วิธีการและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาประกอบด้วย แต่วิธีการที่ใช้เป็นจุดสำคัญกว่าวัสดุอุปกรณ์ที่มาประกอบ เทคนิควิธีการเหล่านี้อาจจะมีหลายแบบ เช่น การอภิปราย การอ่าน การฟัง การถ่ายภาพ เป็นต้น

เดล (Dale. 1969 : 107) ได้แบ่งประสบการณ์ทางการเรียนรู้ของคนเราที่ได้รับจากสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ออกเป็น 10 ชั้น ตามลักษณะของความเป็นรูปธรรมกับนามธรรมของสื่อ เรียกว่ากรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences) โดยเอาประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดอยู่ที่ฐานของกรวย แล้วเรียงลำดับประสบการณ์ เรื่อยกันไปถึงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมมากที่สุด คือ ภาษา

กรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences)

คินเดอร์ (บุญยฤทธิ์ คงคาเพชร. 2526 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kinder. n.d.) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการเรียนรู้คือ

1. ลักษณะการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง คือ การใช้ของจริง หรือ กิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง เช่น การสัมภาษณ์ การสำรวจ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

2. ลักษณะการเรียนรู้โดยวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ โดยผ่านสื่อทัศนวัสดุเช่น แผนสถิติ แผนภูมิ แผนที่ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ เป็นต้น

3. ลักษณะการเรียนรู้โดยประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่สุด เช่น จากภาษา ตำรา เอกสารสิ่งพิมพ์ที่ใช้การบรรยายด้วยภาษาต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 3-7) ได้แบ่ง ประเภทของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น สี กระดาษ ชอล์ก เปลือกหอย เป็นต้น

2. สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ คือสื่อที่เป็นเครื่องมือ เช่น วิทยุ

กระดานดำ วิทยุ เป็นต้น

3. สื่อการสอนประเภทวิธีการ เช่น การสาธิต การทดลอง เป็นต้น

สรุปได้ว่า สื่อการสอนมีหลายรูปแบบ ทั้งของจริงของจำลอง ที่มีลักษณะ เป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำมาใช้ให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็ก สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนและยังมีสื่ออีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนควรให้ความสนใจ นั่นคือ สื่อการสอนแบบไทย

สื่อการสอนแบบไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้นั้น ครูผู้สอนต้องหาสิ่งจูงใจ หรือเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความ ออยากหรืออยากเห็น กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ นั่นคือ การที่ครูนำสื่อการสอน เข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ สื่ออาจจะหาได้จากท้องถิ่นหรือธรรมชาติ ที่แสดงถึง

ลักษณะความเป็นไทย และสื่อโน้มนำให้เด็กสนุกสนานในการเรียนด้วย กิตติพงษ์ เทียนตระกูล และลินจง อินทร์พรรย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2530 : 748-751) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยเป็นการนำเอา ศิลปวัฒนธรรมไทย เข้ามาปรับใช้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอนในกลุ่ม สร้างเสริมลักษณะนิสัยตามวัตถุประสงค์ เช่น นำศิลปทางเครื่องดนตรี ได้แก่ แคน กลอง หรือศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของจริงของจำลอง ได้แก่ ผ้าไหม รังไหม เสื้อผ้าแบบไทย งอบ เครื่องเรือน เครื่องใช้ เครื่องประดับต่าง ๆ และนำสื่อในท้องถิ่น หรือจากธรรมชาติมาใช้ การทำให้เด็กนักเรียนทำงานคลุกคลี ได้สัมผัสได้เกี่ยวข้องกับสื่อแบบไทย จะทำให้เกิดความซาบซึ้ง และเกิดคุณลักษณะ ที่ดีแก่ผู้เรียน

สุรสิงห์สารวม จิมพะเนา (2520 : 50-60) กล่าวว่าจากการ สัมภาษณ์คนแก่ ๆ หลายคนทราบว่าเด็กไทยในอดีต มีสื่ออุปกรณ์ในการเล่นน้อยมาก ส่วนใหญ่เด็กจะเล่นกับสิ่งของเครื่องใช้ที่หาได้ในท้องถิ่น หรือจากธรรมชาติ เช่น ตุ๊กตาที่เด็กเล่นในอดีตทำจากผ้าผืนหนึ่ง นำมาขมวดเป็นปม พอให้มีลักษณะเป็นหัว เป็นแขนและขา บางทีอาจนำท่อนหยวกหรือไม้ป้อที่ลอกเปลือกไปแล้วมาทำเป็นตุ๊กตา ให้เด็กเล่น การนำส่วนของต้นกล้วยมาทำเป็นป็น หรือม้ายากกล้วยให้เด็กเล่น สื่ออุปกรณ์หลายอย่างอาจจะเหมือนชาติอื่น แต่ขณะเดียวกันเราก็จะมีวัสดุอุปกรณ์ ในการเล่น หลายอย่างที่ชาติอื่นไม่มี ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยโดยเฉพาะ หรือเครื่องดนตรีของไทยที่ใช้ส่วนใหญ่จะทำด้วยไม้ หนึ่ง หรือโลหะ เช่น กลอง ชลุ่ม กรับ ซอ อังกะลุง ระนาด เมื่อเด็กได้สัมผัสกับสื่ออุปกรณ์เหล่านี้จะทำให้เด็ก เกิดความละเอียดอ่อน มีความปราณีตมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน

ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสื่อการสอนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

สื่อมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ซึ่งในต่างประเทศได้มีผู้ทำการศึกษาทดลอง ดังนี้

เชียง (Chiang. 1985 : 181) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างด้านพัฒนาการในการใช้วัสดุการเล่นในสนามเด็กเล่นกับเด็กอายุ 3-5 ปี และ 7 ปี จำนวน 57 คน โดยใช้เครื่องมือเทคนิคการสังเกตตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าประเภทของการเล่นและวัสดุอุปกรณ์การเล่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเล่น ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคมและสติปัญญาของเด็ก

แอทกินสัน (Atkinson. 1987 : 228) ได้ศึกษาการเล่นโดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัยอายุ 1-3 ขวบ แต่ละกลุ่มอายุห่างกัน 6 เดือน รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยจัดให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และจัดไว้ในห้องทดลองที่ไม่มีของเล่นพบว่าพฤติกรรมการเล่นของเด็ก 2 กลุ่ม ขึ้นอยู่กับอายุและมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขึ้นการเล่นและระดับวุฒิภาวะในการเล่น

จากงานวิจัยในต่างประเทศเห็นได้ว่า สื่ออุปกรณ์ ของเล่นต่าง ๆ ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

งานวิจัยในประเทศ

ในประเทศไทยได้มีผู้สนใจศึกษา และทำการวิจัยไว้หลายท่านดังนี้

พรรณี สุวตถิ (2528 : จ-ฉ) ได้ทำการวิจัย การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเล่นพื้นเมืองของเด็กภาคเหนือกับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า การเล่นพื้นเมืองของไทยส่งผลให้เด็กมีมโนทัศน์ทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่เรียนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านต่าง เช่น ๆ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ตรงต่อเวลา ความเมตตากรุณา เป็นต้น

สมจิตร เอื้ออรุณ (2529 : ค) ได้ทำการทดลองนิสัยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อส่งเสริมเจตคติ ต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยโดยใช้สื่อทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการละเล่นและของเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ภาพและหุ่น พบว่า การสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

พัชนี เจริญสุข (2527 : 77) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูอนุบาล เกี่ยวกับ เครื่องเล่นที่จำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเครื่องเล่นต่าง ๆ มีความจำเป็นต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก แต่ครูอีกส่วนมากเห็นว่า เครื่องเล่น บางอย่างไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาเด็ก เช่น ชิงช้า พ่อนไม้ ลูกปัดขนาดใหญ่ เครื่องเล่นทราย เครื่องเล่นน้ำ ชุดเครื่องมือช่าง เป็นต้น

จรัสศรี คำใส (2537 : 46) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเล่น มุมช่างไม้ที่มีต่อความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมช่างไม้มีความ พร้อมทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมช่างไม้

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เด็กเกิดการ เรียนรู้ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของจริง ของ จำลอง ซึ่งครูจัดเตรียมไว้เพื่อให้เด็กได้สัมผัสจับต้อง โดยเฉพาะสื่อแบบไทย หรือสื่อที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย จัดหาได้จากธรรมชาติ จากพื้นบ้าน ของไทย นำมาจัดประสบการณ์ให้เด็กในกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปะศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็ก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม ด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา หรือไม่

สมมติฐาน

การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยส่งผลให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยเพิ่มขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และการสร้างเครื่องมือ
3. แบบแผนการทดลอง และการดำเนินการทดลอง
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปีที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยต่ำ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปีที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยต่ำ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิยากร จำนวน 20 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนดังนี้

2.1 สุ่มโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบบง่ายได้ 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิยากร ซึ่งมีนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 180 คน

2.2 ครูประจำชั้นของแต่ละห้องเรียนเสนอชื่อเด็กที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยต่ำมา จำนวนทั้งสิ้น 45 คน จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กที่ถูกเสนอชื่อมา ในช่วงเข้าก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติ ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม สังเกตเด็กครั้งละ 1 คน คนละ 3 นาที และจดบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใน 3 นาที โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม

ด้านสภาพอ่อนนุ่ม และความมีระเบียบวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 ผู้วิจัยนำคะแนนความถี่พฤติกรรมของเด็กมาเรียงลำดับจากต่ำไปหาสูงและคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำที่สุด จำนวน 20 คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและการสร้างเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีเครื่องมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

จำนวน 2 ชุด ได้แก่

- 2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนนุ่ม
- 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย

2. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1.1 หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย ของทิศนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2535 : 1-219)

1.1.2 การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทยของ สุนัน อมรวิวัฒน์ และคนอื่น ๆ (2534 : 1-400)

1.1.3 แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2536

1.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ซึ่งมี 3 กิจกรรมในแต่ละวัน คือ

1.2.1 กิจกรรมในวงกลม คือ กิจกรรมที่เด็กทุกคนได้เข้าใจเนื้อหาหรือเรียนรู้ในจุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยครูนำสื่อแบบไทยเข้าไปใช้ในการจัดกิจกรรม

1.2.2 กิจกรรมศิลปศึกษา คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดจินตนาการสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านการปั้น การวาดภาพระบายสี การประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น ครูเป็นผู้จัดเตรียมสื่อแบบไทยไว้เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติกับสื่อตามความพอใจ และความสนใจของเด็กเอง

1.2.3 กิจกรรมการเล่นตามมุม คือ กิจกรรมที่เด็กมีอิสระในการเลือกที่จะปฏิบัติกับสื่อแบบไทยที่ครูจัดเตรียมไว้ในมุมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน เช่น มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น ซึ่งเด็กจะเข้าเล่นในมุมใดก็ตามเมื่อทำกิจกรรมศิลปศึกษาครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ทั้ง 3 กิจกรรม จัด 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน

1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ดังนี้

อาจารย์กัญญา เกตุกล้า อาจารย์โรงเรียนบางบัว

อาจารย์อารี เกษมวัติ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน

อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ท่าน ให้ปรับปรุงเนื้อหาวัตถุประสงค์ในหน่วยการสอนให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น และให้ปรับปรุงสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาโดยนำไปทดลองใช้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความยากง่ายของสื่อที่ใช้ และทราบผลที่แน่นอน

1.4 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง

1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก

ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ให้ความสนใจในสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยไปจัดพิมพ์เพื่อเตรียมใช้ในการทดลองจริง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม

ผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมทางสังคมออกเป็น 2 ด้าน คือพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและพฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1.1 เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยของ ผุสดี กุณอินทร์ และอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 37-75) และการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านการเล่นของ ราตี ทองสวัสดิ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช : 2526 : 357-400)

2.1.2 ศึกษาพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและระดับขั้นการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป ปรินุณานิพนธ์ ของอรรพรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 1-105)

2.1.3 ศึกษาเกี่ยวกับการทดลองสอนเรื่องความสุภาพอ่อนน้อมแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในระดับประถมศึกษา ปรินุณานิพนธ์ ของสาเนียง เพชรจอม (2525 : 1-88)

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยมาสร้างเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย ดังนี้

2.2.1 ความสุภาพอ่อนน้อม แบ่งเป็น

การแสดงออกทางกาย จำนวน 10 ข้อ

การแสดงออกทางวาจา จำนวน 10 ข้อ

2.2.2 ความมีระเบียบวินัย แบ่งเป็น

ความมีวินัยต่อตนเอง จำนวน 11 ข้อ

ความมีวินัยต่อสังคม จำนวน 10 ข้อ

2.3 นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญดังนี้

อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน

อาจารย์ผานิดา ดิษยเดช นักวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต เค้าฉิม อาจารย์ประจำภาคจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นสอดคล้องกัน 2 ท่าน ให้ปรับปรุงภาษาให้ชัดเจน อีกทั้งให้ลดความซ้ำซ้อนของพฤติกรรมด้านความสุภาพอ่อนน้อมทั้งทางกายกับทางวาจา และความมีวินัยต่อตนเองกับความมีวินัยต่อสังคม จึงเหลือแบบสังเกตด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม แบ่งเป็น

1.1 การแสดงออกทางกาย จำนวน 6 ข้อ

1.2 การแสดงออกทางวาจา จำนวน 7 ข้อ

2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย แบ่งเป็น

2.1 ความมีวินัยต่อตนเอง จำนวน 6 ข้อ

2.2 ความมีวินัยต่อสังคม จำนวน 7 ข้อ

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสังเกต ด้วยวิธีการให้ผู้สังเกตสองคนในการสังเกตพฤติกรรมเด็ก โดยให้แบบสังเกตชุดเดียวกันกับเด็กในกลุ่มเดียวกัน และนำผลที่ได้จากผู้สังเกตทั้งสองคน

มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเชื่อมั่นแบบ เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตเท่ากับ .95

แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2526 : 216) มีลักษณะการทดลองดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

สังเกตก่อน	ทดลอง	สังเกตหลัง
T_1	X	T_2

เมื่อ X แทน กิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย

T_1 แทน การสังเกตก่อนการทดลอง

T_2 แทน การสังเกตหลังการทดลอง

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ก่อนดำเนินการทดลองผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กซึ่งเป็น

กลุ่มตัวอย่าง

2. เริ่มต้นดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมเน้นสื่อบทไทยให้กับ
กลุ่มตัวอย่าง

3. ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมกับ
กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดลองในช่วงกิจกรรมในวงกลม เวลา 8.00-8.20 น.
กิจกรรมศิลปศึกษา เวลา 8.20-8.50 น. และกิจกรรมการเล่นตามมุม เวลา
8.50-9.20 น. ในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1.20 ชั่วโมง
รวมทั้งสิ้น 40 วัน

4. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวม
ข้อมูลหลังการทดลองโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม
และความมีระเบียบวินัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำคะแนนที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการให้คะแนนในแบบสังเกตมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมี
ระเบียบวินัย

1.1 ในการบันทึกคะแนนจริง ถ้าปฏิบัติได้ 1 คะแนน ถ้าไม่ปฏิบัติ
ไม่ได้คะแนน

1.2 นำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย และค่าความแปรปรวน

1.3 ดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม
และความมีระเบียบวินัยของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำคะแนนที่ได้จากการสังเกต
ในครั้งแรกและคะแนนจากการสังเกตหลังการทดลองมาหาค่าการเปลี่ยนแปลง
โดยใช้ t-test for Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติดังนี้

1. การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน ใช้สูตร (ลัวัน สายยศ และอังคณา
สายยศ. 2536 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าความแปรปรวนของคะแนน ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 63)

$$S^2 = \frac{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
 N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
 ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 ΣX^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation)
 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 164)

$$r_{tt} = \frac{N \Sigma XY - \Sigma X \Sigma Y}{\sqrt{\{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2\} \{N \Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2\}}}$$

- เมื่อ r_{tt} แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
- N แทน จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่าง
- ΣXY แทน ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนนจากผู้สังเกตคนหนึ่ง (X) และคะแนนจากผู้สังเกตคนที่สอง (Y)
- ΣX แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนจากผู้สังเกตคนหนึ่ง
- ΣY แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนจากผู้สังเกตคนที่สอง
- ΣX^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของผู้สังเกตคนหนึ่ง
- ΣY^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของผู้สังเกตคนที่สอง

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร t -test for Dependent Sample (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 87)

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N \Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N - 1}}}$$

$$df = n - 1$$

- เมื่อ D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
- N แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
- S^2 แทน ค่าความแปรปรวน
- ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
- ΣD แทน ผลรวมความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
- t แทน อัตราส่วนวิกฤตที่พิจารณาจากค่าตาราง
- ** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ซึ่งได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม และความมี
ระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

พฤติกรรมทางสังคม	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
ด้านสภาพอ่อนน้อม						
- การแสดงออกทางกาย	20	3.00	0.63	3.45	0.79	3.94**
- การแสดงออกทางวาจา	20	3.50	1.11	3.95	0.89	3.94**
ด้านความมีระเบียบวินัย						
- ความมีวินัยต่อตนเอง	20	3.15	0.56	3.65	0.45	4.36**
- ความมีวินัยต่อสังคม	20	3.55	0.89	3.95	0.58	3.56**

จากตาราง 2 เมื่อแยกวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมเป็นรายด้าน พบว่า
พฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับ
ก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการ
การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ΣD	ΣD^2	t
	ΣX	ΣX			
20	246	300	36	102	5.75**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาซึ่งมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยต่ำที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย มีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรม เน้นสื่อแบบไทยที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา อันเป็นแนวทางให้ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อแบบไทยในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรม เน้นสื่อแบบไทย

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

การจัดกิจกรรม เน้นสื่อแบบไทยส่งผลให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปีที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยต่ำ และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากข้อมูลทางพฤติกรรมเบื้องต้นจากครูประจำชั้นและจากการสังเกตของผู้วิจัยโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

ทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

จำนวน 2 ชุด ได้แก่

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม จำนวน
13 ข้อ

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย จำนวน
13 ข้อ

ผู้วิจัยได้นำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและ
ความมีระเบียบวินัยไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการของ เพียร์สัน (Pearson
Product-Moment Coefficient Correlation) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ .95

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน
20 คน โดยนำสื่อแบบไทยมาใช้ในการจัดกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมใน
วงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา กิจกรรมการเล่นตามมุม

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ
1.20 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำการ
สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสังเกตทางสังคมด้านสุภาพอ่อนน้อมและ
ความมีระเบียบวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และค่าความแปรปรวน

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมทางสังคมด้านความ

สุขภาพอ่อนนุ่มและความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สูตร t -test for Dependent Sample

สรุปผลการทดลอง

เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย มีพฤติกรรมทางสังคมด้านสุขภาพอ่อนนุ่มและความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านสุขภาพอ่อนนุ่มและความมีระเบียบวินัยต่ำ เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ทำให้พฤติกรรมทางสังคมด้านสุขภาพอ่อนนุ่ม และความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมด้านสุขภาพอ่อนนุ่มและความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี และเมื่อจำแนกพฤติกรรมเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพอ่อนนุ่มที่สังเกตจากการแสดงออกทางกายและทางวาจาสูงขึ้น นอกจากนี้ด้านความมีระเบียบวินัยซึ่งสังเกตจากการมีวินัยต่อตนเอง และมีวินัยต่อสังคมก็สูงขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะความมีวินัยต่อตนเองมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

1. สื่อการสอนแบบไทย เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เป็นของจริง มีสีสันสวยงามน่าสนใจน่าสัมผัส เป็นสื่อที่เด็กสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน การเจ้านำเข้ามามีความหลากหลาย ได้แก่ ในกิจกรรมศิลปะศึกษาได้ใช้สื่อแบบไทย เช่น ใบตอง ทางมะพร้าว ดอกไม้ไทยชนิดต่าง ๆ แป้งและแม่พิมพ์แบบไทย เป็นต้น การที่เด็กได้สัมผัสกับสื่ออุปกรณ์แบบไทยเหล่านี้ ทำให้เด็กเกิดความละเอียดอ่อน มีความปราณีตมากขึ้น ซึ่งองค์การ อินทรมพรรยและคนอื่น ๆ

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 269-270) กล่าวว่า การทำงานศิลปะของเด็กโดยใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมนั้นสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องความมีระเบียบ ความสวยงาม ความปราณีต รู้จักกาลเทศะ เช่น การเข้าแถวหยิบอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รู้จักรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า ดุแลและเก็บรักษาผลงานให้เรียบร้อย และเมื่อทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยเด็กยังได้ช่วยกันเก็บรักษาทำความสะอาดเครื่องมือที่ใช้โดยนำไปเช็ดล้าง และเก็บคืนเข้าที่เดิม เป็นต้น นอกจากนี้สื่อแบบไทยที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ เด็กยังได้เล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ตนเคยพบเห็นหรือเลียนแบบบุคคลซึ่งเด็กได้รับชมจากสื่อมวลชน ขณะที่เด็กเล่นเด็กได้ฝึกการใช้คำพูด สนทนาโต้ตอบ ปฏิบัติตนเลียนแบบ และปลูกฝังในเรื่องความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ฝึกการปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่น ซึ่งสรุปสิ่งสำรวม จิมพะเนา (2520 : 50-60) กล่าวว่า จากการสัมภาษณ์คนแก่ ๆ หลายคนทราบว่า เด็กไทยในอดีตมีสื่ออุปกรณ์การเล่นน้อยมาก ส่วนใหญ่เด็กเล่นกับสิ่งของเครื่องใช้ที่หาได้ในท้องถิ่นหรือจากธรรมชาติ เช่น น้ำใบตอง ทางมะพร้าวมาสานเป็นตะกร้อ เป็นนก หรือเป็นของเล่นต่าง ๆ น้ำตันทกล้วยมาทำเป็นปืน หรือม้าก้านกล้วย จากสื่อต่าง ๆ ที่เด็กได้เล่นได้สัมผัสมีคุณค่าทั้งทางด้านร่างกาย ด้านวัฒนธรรม สังคม และด้านภาษา ซึ่งจากการสังเกตเด็กไทยสมัยก่อนที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่พบว่า เป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สามัคคีรักหมู่คณะ อดทนอดกลั้น มีความรับผิดชอบสูงมีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง เป็นต้น นอกจากนี้สื่อการสอนแบบไทยยังเป็นสิ่งจำเป็นในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะคติ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน และสื่อการสอนยังเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 6)

2. สื่อการสอนแบบไทย เป็นสื่อที่เด็กมีประสบการณ์น้อย แต่ลักษณะของสื่อน่าสนใจและท้าทายความสามารถ สื่อบางชนิด เช่น สื่อในการร้อยดอกไม้ การแกะสลักด้วยผักผลไม้ ซึ่งได้จัดให้เด็กได้ทำในกิจกรรมศิลปศึกษา หรือการทำขนมไทยชนิดต่าง ๆ ที่เด็กได้ทำในกิจกรรมในวงกลม สื่ออุปกรณ์เหล่านี้เด็กอาจ

เคยเห็นผู้ใหญ่ทำ แต่ไม่มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อใช้สื่อแบบไทย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ตรง มีอิสระในการเลือกปฏิบัติกับสื่อตามความพอใจและความสนใจของเด็กเอง ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของ ดิวอี้ (Dewey) ได้เชื่อว่า เด็กเกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ตามความพอใจและความสนใจของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2523 : 108 ; อ้างอิงมาจาก Dewey. n.d.) องค์การ อินทรีมพรรย์และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 268) การบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม แต่ควรใช้วิธีให้เด็กมีส่วนร่วมในการกระทำ โดยให้ทำในสิ่งที่เด็กชอบ หรือตามความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระ ซึ่งจะเป็นการสร้างความประทับใจให้เกิดการอยากเรียนรู้มากขึ้น การเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำหรือแสดงออกอย่างอิสระในด้านความคิดของเขาโดยมีแนวทางของครูเป็นเครื่องชี้แนะจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ตลอดจนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับจริยธรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กไปพร้อมกันโดยที่เด็กไม่รู้ตัว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมพร้อมทั้งประสบการณ์ที่เหมาะสม คือ การจัดมุม จัดกิจกรรมศิลปะศึกษา และกิจกรรมในวงกลม โดยใช้สื่อวัสดุแบบไทยซึ่งเน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมากและต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตลอดจนการเรียนรู้การเข้าสู่สังคม รู้จักควบคุมตนเองในขณะทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 41-42)

3. สื่อการสอนแบบไทย บางอย่างเป็นสื่อที่เด็กเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น การร้อยดอกไม้ การทำขนม การแกะสลัก การถักทอ เป็นต้น แต่เด็กไม่มีโอกาสได้สัมผัส ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อกันว่าเป็นกิจกรรม เป็นอาชีพของผู้ใหญ่ และสื่อบางอย่างผู้ใหญ่เกรงว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายกับเด็กได้ ดังนั้นเมื่อมีการนำเอาสื่อแบบไทยมาใช้ในการจัดกิจกรรม 3 กิจกรรม คือ กิจกรรม

ในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม เด็กได้ฝึกความ
ระมัดระวังในการใช้สื่อต่าง ๆ สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจึงเป็นสื่อที่สัมพันธ์
สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่ง ทิศนาถมมณี และคณะ (2535 : 46)
กล่าวว่า ในอดีตเด็กได้เล่นหรือมีประสบการณ์ตรงจากสื่อที่เป็นของจริง
สื่อที่เลียนแบบมาจากการประกอบอาชีพของบรรพบุรุษ นอกจากนี้พ่อแม่ยังมุ่งเน้น
ให้เด็กใกล้ชิดกับธรรมชาติ เด็กได้เลี้ยงสัตว์ ดูแลรดน้ำต้นไม้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง
ได้เปิดโอกาสให้เด็กช่วยทำงานตามความสามารถ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เด็กเกิด
ลักษณะนิสัยที่ดี อันได้แก่ การรู้จักช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความซื่อสัตย์สุจริต
มีระเบียบวินัย และมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ เป็นต้น ยุสดี กุญอินทร์ (2532 :
688-689) กล่าวว่า งานบ้านอะไรที่เด็กสามารถช่วยได้ก็ควรให้เด็กได้ช่วย
แบ่งเบาภาระ เช่น เช็ดฝุ่น กวาดดูบ้าน โดยเด็กได้หัดทำไปพร้อมกับคุณแม่
หรือเวลาคุณแม่ดูแลต้นไม้ในบ้าน เด็กก็ช่วยเก็บใบไม้กิ่งไม้ที่ร่วงอยู่ในบริเวณบ้าน
ช่วยถอนหญ้าที่ขึ้นแซมในกระถางต้นไม้ช่วยให้อาหารสัตว์เลี้ยง พุทธิกรามเหล่านี้
เด็กจดจำและนำมาเล่นเลียนแบบกับสื่ออุปกรณ์แบบไทยที่จัดไว้ตามมุม หรือใน
กิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง 3 กิจกรรม เป็นการฝึกฝนลักษณะที่พึงประสงค์ให้มั่นคงยิ่งขึ้น

4. สื่อการสอนแบบไทย เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ เพราะ
จากลักษณะของสื่อแต่ละชนิดที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม ล้วนเป็น
สื่อที่แสดงถึงเอกลักษณ์หรือลักษณะของความเป็นไทย เช่น เครื่องแต่งกาย ได้แก่
ผ้าถุง เสื้อคอกระเช้า ผ้านวม เป็นต้น เครื่องดนตรีไทย ได้แก่ แคน ฉิ่ง ระนาด
ขลุ่ย เป็นต้น ซึ่งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ให้อนุชนรุ่นหลังสืบต่อไปเป็นการ
สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 :
3-6) ที่ได้กำหนดให้ปี 2537 เป็น "ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย" มีการนำเอา
ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมาจัดแสดง เพื่อกระตุ้นให้คนไทยทุกคนได้ซาบซึ้ง
ถึงคุณค่าและศึกษาถึงวัฒนธรรมอันดีงามของตน ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนปลูกฝังในเรื่องกิริยามารยาทและเน้น
ความมีระเบียบวินัย นอกจากนี้ กิตติพงษ์ เทียนตระกูล และลินจง อินทร์มพรรย์
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2530 : 748-751) กล่าวว่า การนำเอา

ศิลปวัฒนธรรมไทยเข้ามาปรับใช้เป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอนในกลุ่ม
สร้างเสริมลักษณะนิสัยตามวัตถุประสงค์ เช่น นำเอาศิลปทางเครื่องดนตรี
ได้แก่ แคน กลอง หรือศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของจริง ของจำลอง ได้แก่
ผ้าไหม รังไหม เสื้อผ้าแบบไทย งอบ เครื่องเรือน เครื่องใช้ เครื่องประดับ
ต่าง ๆ และนำสื่อในห้องเรียน หรือจากธรรมชาติมาใช้ การที่ให้นักเรียน
ทำงานคลุกคลี ได้สัมผัสเกี่ยวข้องกับสื่อแบบไทยจะทำให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง
และเกิดคุณลักษณะที่ดีแก่ผู้เรียนได้

ข้อสังเกตจากการศึกษารังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมเน้นสื่อ
แบบไทย ซึ่งเด็กมีโอกาสมือกระทำด้วยตนเอง เช่น ในกิจกรรมศิลปศึกษา
ได้แก่ การปั้นแป้งโดยใช้แม่พิมพ์แบบไทย การร้อยดอกไม้ การพับ การสานใบตอง
หรือในกิจกรรมในวงกลม เด็กได้หยิบจับสัมผัสสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการลุก
เดิน วิ่ง ในการทำกิจกรรม และในกิจกรรมการเล่นตามมุม เด็กยังต้องใช้การ
เคลื่อนไหวในการเล่นมากกว่าปกติ เช่น มุมดนตรี เด็กต้องใช้ปากเป่าขลุ่ย
ใช้มือตีระนาด ตีกลอง ตีฉิ่ง ตีฉาบ มุมหนังสือเด็กได้ใช้นิ้วในการเปิดหนังสือ
ต้องใช้สายตาในการดูภาพ หรือดูเรื่องราวในหนังสือ มุมบ้าน เด็กต้องเคลื่อนไหว
หยิบจับสิ่งของในการเล่น เพราะฉะนั้นสื่อแบบไทยในกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ประสาท
สัมผัสระหว่างมือกับตา กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กของเด็กได้พัฒนาขึ้น

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมเน้นสื่อ
แบบไทย เด็กมีโอกาสมุ่งทำกิจกรรมโดยอิสระ บางครั้งขณะทำกิจกรรมอาจเกิด
ปัญหาขึ้น เช่น ร้อยดอกไม้ และดอกไม้หลุดออกจากเชือกร้อย เด็กบางคนก็คิดหา
วิธีการแก้ปัญหา โดยการผูกเชือกอีกด้านหนึ่งให้เป็นปมใหญ่ ๆ ไว้หรือผูกเชือก
ติดกับดอกไม้ดอกล่างสุดเอาไว้ เป็นต้น ในขณะที่ทำกิจกรรมเด็กยังเกิดความคิด
สร้างสรรค์ เช่น จะพับใบตองหรือประดิษฐ์ดอกไม้ไฉนเป็นอะไร หรือจะร้อยดอกไม้
สลัปสื่ออย่างไร เป็นต้น มีการพูดคุยกันในขณะทำกิจกรรมโดยเฉพาะในมุมต่าง ๆ
เด็กได้ฝึกการใช้ภาษาที่สุภาพ นอกจากนี้เด็กยังได้ฝึกทักษะการจำแนก เปรียบเทียบ

ขนาด การสังเกตจากสื่อแบบไทยที่จัดไว้ให้เด็กเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่เคยพบเห็นหรือเคยรู้จัก เช่น เด็กจะร้องมาลัยเพื่อไปบูชาพระเมื่อเด็กได้ฝึกทำกิจกรรมบ่อย ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

3. พัฒนาการทางสังคม การใช้สื่อแบบไทยในการจัดกิจกรรมใน 3 กิจกรรม คือกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปะศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมเด็กมีโอกาสดูได้เล่นได้สัมผัสกับสื่อมากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ขึ้น เช่น เด็กช่วยเก็บสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู ฝึกการรอคอยเมื่อสื่อบางชนิดมีน้อย นอกจากนี้เด็กยังได้ฝึกการใช้กิริยามารยาทที่สุภาพจากการฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรมในวงกลม หรือจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนกับครูในขณะที่ทำกิจกรรม เพื่อที่เด็กจะได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนด้วย การเล่นเกมบทบาทสมมติ การเล่นเกมแบบ เด็กยังได้ฝึกการใช้ภาษา การแสดงกิริยาท่าทางต่าง ๆ อีกด้วย

4. พัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจ จากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมโดยใช้สื่อแบบไทย เด็กมีความสุขมีสุนทรียภาพ ซึ่งเด็กได้แสดงออกโดยการร้องเพลงเบา ๆ จากนั้นก็ร้องกันเป็นกลุ่มใหญ่ในขณะที่ทำกิจกรรม หรือบางครั้งการที่เด็กทำกิจกรรมโดยใช้สื่อแบบไทยนั้น เด็กได้ระบายอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาโดยผ่านสื่อ ผ่านการเล่น เด็กได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และเมื่อเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จ จะรู้สึกภูมิใจในผลงานของตน สังเกตได้จากการที่เด็กแสดงอาการดีใจ และนำผลงานมาอวดพี่ ๆ หรือครูผู้ดูแล นอกจากนี้เด็กยังมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมคือ เด็กจะเฝ้าคอยและถามถึงกิจกรรมหรือสื่อในวันถัดไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาดควร

การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย ในช่วงกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้อันส่งผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2. ก่อนทำการทดลอง ผู้วิจัยควรทำความเข้าใจกับครูประจำชั้นของเด็ก กลุ่มตัวอย่างให้มีความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง เช่น ปฏิบัติกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกับเด็กคนอื่นในชั้นเรียน ไม่เข้มงวดหรือตอกย้ำกับเด็กกลุ่มตัวอย่างมากกว่าปกติ เช่น เข้มงวดในเรื่องของความปลอดภัยของเด็ก การพูดจา ตลอดจนกิริยาท่าทางต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย เช่น

- พัฒนาการทางร่างกาย ในด้านกล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เป็นต้น

- พัฒนาการทางอารมณ์-จิตใจ ในด้านความสุขได้ผ่อนคลาย ความเครียดหรือความมีสมาธิ เป็นต้น

- พัฒนาการทางสังคม ในด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ การรอคอย การให้ความร่วมมือ เป็นต้น

- พัฒนาการทางสติปัญญา ในด้านทักษะทางคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางภาษา เป็นต้น

2. ควรมีการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กกลุ่มตัวอย่างปกติที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย และสื่อที่จัดตามแผนการสอนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สังกัดเทศบาล สังกัดกรมพัฒนาชุมชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยในกลุ่มตัวอย่างต่างวัย และต่างเพศ

4. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการ
จัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยระยะยาว เช่น จากระดับก่อนประถม-
ระดับประถมศึกษา-ระดับมัธยมศึกษาว่ามีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีและคงทนหรือไม่

અવગણના

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. โครงการวิจัยและพัฒนา

รูปแบบการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.

. แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปี 1 เล่ม 1, 2. พิมพ์ครั้งที่ 1

เอกสารกองวิชาการลำดับที่ 3/2536. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.

. เอกสารชุดอบรมบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 5.

เอกสารกองวิชาการลำดับที่ 39/2528. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2529.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน.

กรุงเทพฯ : เอร่าวัฒการพิมพ์, 2523.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารสรุปย่อผลงานปี 2526

และงานเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.

. การรณรงค์วัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2537-2540. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.

คว้น ขาวหนู. หน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมให้กับนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.

จรัสศรี คำใส. ผลของการจัดประสบการณ์การเล่นกลางแจ้งที่มีต่อความพร้อมทาง

คณิตศาสตร์ของเด็กก่อนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

- จันทนา ดีพิงตน. ผลของการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยและการเล่น
ทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทาง
สติปัญญาต่างกัน. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของ
เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มี
พฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.
- กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- อัดสำเนา.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. สื่อสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน.
- กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย.
- กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประสานมิตร, 2520.
- ทิพย์สุดา นิลสินธพ. ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรม
เลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.
- กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- อัดสำเนา.
- ทศนา แชมมณี และคนอื่น ๆ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตาม
วิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.
- บุญยฤทธิ์ คงคาเพชร. การผลิตสื่อการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2526.
- ปิย์ มาลากุล, หม่อมหลวง. มารยาทไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ :
- โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิควิคอาร์ต, 2527.
- แปลก สนธิรักษ์. ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. กรุงเทพฯ :
- โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

พนัสนิ เจริญสุข. ความคิดเห็นของครูอนุบาลเกี่ยวกับเครื่องเล่นที่จำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

พรณี ศ. เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2528.

พรณี สุวดี. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมและการเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคเหนือ กับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

พระเสด็จสุเรนทราธิบดี, เจ้าพระยา. "สมบัติของผู้ดี," คู่มือครู พิมพ์ครั้งที่ 15 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517.

ภรณ์ คุรุรัตน์. เด็กก่อนวัยเรียนเรียนรู้อะไร อย่างไร. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2524.

ภิญโญ สาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2536.

วรรณ วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน. การเล่นของเด็กภาคกลาง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

วินิช บรรจง และคนอื่น ๆ. จิตวิทยาการศึกษา ตรงตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรประโยคครูประถม. นครปฐม : วิทยาลัยครูนครปฐม, 2521.

วิมลพรรณ กลางเมือง. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย

ด้านคาราวะธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี

อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

วิลาวัณย์ เตือกพ่วง. พฤติกรรมความกล้าแสดงออก ความมีระเบียบวินัยและความสามารถ

ในการใช้กล่อมเนือเล็กของเด็กรุ่นวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์

(ศิลปศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

ศุภนิตย์ วัฒนชาติ. คู่มือจิตวิทยาการศึกษา : ทฤษฎีและปฏิบัติ. พระนครศรีอยุธยา :

โรงพิมพ์เทียนพัฒนา, 2518.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษา. พุทธศักราช 2521.

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะ

นิสัยระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย-

ธรรมมาธิราช, 2526.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 8-15.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

เด็กปฐมวัยหน่วยที่ 11-15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,

2532.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 11-15.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1-7.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527.

"สรุปผลวิจัยเด็กไทยเสนอนายกฯ เฝ้าปัญหาสารพันน่าสงสารที่สุด," มติชน.

12 สิงหาคม 2534, หน้า 12.

สุรเกียรติ์ ลิ้มเจริญ. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในตนเอง ความวิตกกังวล กับระเบียบวินัยในชั้นเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

สุรสิงห์สารวม จิมพะเนา. การละเล่นของเด็กหลานนาไทยในอดีต. กรุงเทพฯ :

เจริญวิทย์การพิมพ์, 2520.

สุชา จันทน์เอม. "เด็กกับการสร้างระเบียบวินัย," วารสารแนะแนว. ปีที่ 2.

(กรกฎาคม-กันยายน 2511) หน้า 49-53.

สุโท เจริญสุข. เทคนิคของความเป็นครู. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2519.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

หอรัตนชัยการพิมพ์, 2527.

สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2518.

สมเจตน์ อภิณหรัถีกา. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

สมจิตร เอื้ออรุณ. การทดลองสอนนิสัยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรม

เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์

ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

สำเนียง เพชรจอม. การทดลองสอนเรื่องความสุภาพอ่อนน้อมแก่เด็กที่มีระดับ

พัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2525. อัดสำเนา.

- อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์. พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และระดับ
ทักษะการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น
แบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป. ปรินทิฟานิช กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- อุดม สว่างค์กุล. ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเคร่งครัด และความเชื่อมั่นในตนเอง
ของวัยรุ่นไทย. ปรินทิฟานิช กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- เอื้อ ปุષปะเกศ หงสกุล. แบบเรียนศีลธรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2516.
- Atkinson, A.H Representational Intelligence 1 to 3 Year
Old Children : An Observational Study. Dissertation
Abstracts, 1987.
- Bandura, A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs.
New Jersey : Prentice-Hall, 1977.
- Baruch, D. New Ways in Discipline. New York : McGraw-Hill
Book Co, 1949.
- Bloom, B.S. Stability and Change in Human Characteristic.
New York : John Wiley and Son, 1964.
- Chiang, L. Developmental Differences in Children's Use of
Play Materials. (Playground. Portable Materials,
Age Differences) Dissertation Abstracts, 1985.
- Crow, L.D. and A. Crow. Child Development and Adjustment.
New York : Macmillan, 1962.
- Dale, E. Audiovisual Methods in Teaching. 3 rd.ed., New
York : Holt Rinehart and Winston, 1969.

English, H.B. and A.C. English. A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical Terms. New York : Longmans, Green, 1958.

Filella, J. "Methods of Teaching : Way of Training Non-Learners into Learners," in Adult Education. V.40, November, 1975.

Good, C.V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Co, 1959.

_____. Dictionary of Education. 3 rd.ed., New York : McGraw-Hill Book Co, 1973.

Page, G.T., Thomas, J.B., and A.R. Marshall. International Dictionary of Education. Nichols, 1977.

Freud, S., An Outline of Psychoanalysis. New York : W.W. Norton Co, 1949.

Wiggins, J.S. and others. The Psychology of Personality. Reading, Addison-Wiley. 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมนันทนสือแบบไทย

การจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยนั้นผู้วิจัยจัดในช่วง 3 กิจกรรม คือกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา (สร้างสรรค์) และกิจกรรมการเล่นตามมุม เน้นการใช้สื่ออุปกรณ์แบบไทยในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน หรือจัดมุมให้เด็กเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีประสบการณ์ตรงกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งได้นำเสนอตัวอย่างแต่ละกิจกรรมไว้ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างกิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมในวงกลมนี้ ผู้วิจัยยึดจุดประสงค์เดิมที่ระบุไว้ในหน่วยการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ได้กำหนดไว้ จะขอยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมในหน่วยไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อให้เห็นรูปแบบและสื่อที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

แนวคิด

ดอกไม้มีหลายพันธุ์หลายชนิด รูปร่าง ลักษณะ สี กลิ่น และขนาดต่างกันออกไป บางชนิดมีประโยชน์ เช่น ใช้ประดับเพื่อความสวยงาม หรือใช้เป็นอาหาร เพราะฉะนั้นพวกเราทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา รดน้ำพรวนดิน ไม่เด็ดหรือทำลายไม้ดอกไม้ประดับ และควรหลีกเลี่ยงดอกไม้ที่เป็นพิษกับตัวเรา

จุดประสงค์

1. รักและสนใจสิ่งสวยงามและธรรมชาติ
2. รู้จักสีของไม้ดอกไม้ประดับ
3. รู้ประโยชน์และโทษของไม้ดอกไม้ประดับ
4. รู้วิธีดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับ
5. มีความรับผิดชอบ
6. รู้ค่าจำนวน 5

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

วันที่ 1

- จุดประสงค์
1. เพื่อให้นักเรียนรู้ชื่อ สีของไม้ดอกไม้ประดับ
 2. เพื่อให้นักเรียนรู้ค่าจำนวน 5

- เนื้อหา
1. ดอกไม้มีหลายพันธุ์หลายชนิด มีรูปร่าง สี กลิ่น และขนาดแตกต่างกันออกไป
 2. การรู้ค่าและความหมายจำนวน 5

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำตะกร้าที่มีฝาปิดมาให้เด็กเรียนสังเกตและดมกลิ่นพร้อมกับทายว่าในตะกร้ามีอะไร

ขั้นสอน

2. ครูร้องเพลง "ร่ำวงดอกมะลิ" พร้อมให้นักเรียนร่ำวงเป็นแถวมาหยิบดอกไม้ในตะกร้า
3. นักเรียนร่ำวงไปรอบ ๆ เมื่อครูหยุดร้องเพลง ให้นักเรียนจับกลุ่มดอกไม้ชนิดเดียวกันสีเดียวกัน เป็นต้น และนับจำนวนเพื่อนในกลุ่มว่ามีกี่คน
4. ครูและนักเรียนสนทนากันถึงดอกไม้ที่นักเรียนถืออยู่ และที่เคยเห็นว่า มีลักษณะอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

5. ครูและนักเรียนสรุปเกี่ยวกับชื่อ สีของดอกไม้ที่รู้จัก

สื่อการสอน

1. ตะกร้าสานด้วยไม้ไผ่หรือหวาย หรือถุงผ้าที่สามารถปิดได้มิดชิด
2. เพลง "ร่ำวงดอกมะลิ"
3. ดอกไม้ไทย ๆ เช่น ดอกมะลิ ดอกรัก ดอกแก้ว ดอกจำปี ดอกจำปา

อย่างละ 4-5 ดอก

ประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถามของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

ภาคผนวก

เพลง "ร่ำวงดอกมะลิ"

(ศรีนวล รัตนสุวรรณ)

ร่ำวง ร่ำวงร่วมใจ
กลิ่นหอมตามลมไปไกล

หอมดอกมะลิที่ร้อยมาลัย
หอมกลิ่นชื่นใจจริงเอย

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

วันที่ 2

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้ประโยชน์และโทษของดอกไม้

เนื้อหา ดอกไม้มีประโยชน์มากมาย เช่น ใช้ประดับเพื่อความสวยงาม ใช้เป็นอาหาร ใช้ทำยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนั้นดอกไม้บางชนิดยังมีอันตรายต่อคนและสัตว์ได้ เช่น ยางดอกไม้มีพิษทำให้คัน หนามแหลม เป็นต้น

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำดอกไม้ที่จัดในลักษณะต่าง ๆ มาให้นักเรียนดู โดยครูเก็บไว้ตะกร้าแล้วนำออกมาทีละรูปแบบ เช่น แจกันดอกไม้ พวงมาลัย ดอกบัวพับกลีบ ดอกกุหลาบ เป็นต้น

ขั้นสอน

2. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าดอกไม้แต่ละอย่างนำไปทำอะไรได้บ้าง และเคย เห็นที่ไหน
3. ครูและนักเรียนสนทนาถึงโทษของดอกไม้ด้วย

ขั้นสรุป

4. ครูและนักเรียนสรุปเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของดอกไม้
5. นักเรียนช่วยครูเก็บสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

สื่อการสอน

1. ตะกร้าสานขนาดใหญ่ 1 ใบ
2. ดอกไม้ไทย ๆ ที่จัดในลักษณะต่าง ๆ เช่น แจกันดอกไม้ ดอกบัว พวงมาลัย ดอกกุหลาบ เป็นต้น

ประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถามของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

วันที่ 3

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักรูปร่าง สีของไม้ประดับ

เนื้อหา ไม้ใบ เป็นไม้ประดับชนิดหนึ่งที่มีสวยงาม ใบมีลวดลายคล้ายดอกไม้
ใช้แทนดอกไม้ในบางโอกาส อยู่ได้ทั้งในร่มและกลางแจ้ง

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูส่งตะกร้าให้นักเรียนพร้อมกับร้องเพลง "ราวงดอกมะลิ"
เมื่อเพลงจบลงตะกร้าอยู่ที่ใครให้หยิบสิ่งที่อยู่ในตะกร้าออกมา ครูร้องเพลง
4-5 เที่ยว

ขั้นสอน

2. ให้นักเรียนพิจารณา สังเกตเปรียบเทียบ สี ขนาด รูปร่างของใบไม้
ที่ตัวเองถืออยู่ ว่ามีลักษณะอย่างไร

3. ให้จับกลุ่มใบไม้ชนิดเดียวกัน สีเดียวกัน รูปร่างเหมือนกัน เป็นต้น

ขั้นสรุป

4. ครูและนักเรียนสรุปเกี่ยวกับสี รูปร่าง ของไม้ประดับ

5. นักเรียนช่วยกันเก็บใบไม้ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ส่งคืนครู

สื่อการสอน

1. ตะกร้าขนาดใหญ่

2. ไม้ประดับของไทย เช่น ใบโกศล ใบเตย พุดต่าง สาวน้อยปะแป้ง
 เป็นต้น

ประเมินผล

1. สิ่งเกิดพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรม
2. สิ่งเกิดการสนทนาและการตอบคำถามของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

ภาคผนวก

เพลง "ร่ำวงดอกมะลิ"

	(ศรีนวล รัตนสุวรรณ)
ร่ำวง ร่ำวงร่วมใจ	หอมดอกมะลิที่ร้อยมาลัย
กลิ่นหอมตามลมไปไกล	หอมกลิ่นชื่นใจจริงเอย

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

วันที่ 4

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้ประโยชน์และโทษของใบไม้

เนื้อหา ประโยชน์ของใบไม้ใช้เป็นยารักษาโรค ใช้ประดับตกแต่ง หรือเป็นอาหารได้ แต่ใบไม้บางชนิดก็มีโทษเช่นยางของใบไม้ทำให้ตาบอดได้

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำใบไม้ชนิดต่าง ๆ มาให้นักเรียนสังเกต เปรียบเทียบ รูปร่าง สี ขนาด ของใบไม้แต่ละชนิด เป็นต้น

ขั้นสอน

2. ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องการทำขนมครก และให้นักเรียนออกมาช่วยครูในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ

3. ให้นักเรียนแต่ละคนออกมาช่วยเทแป้ง ที่ผสมใบเตยลงในถาดขนมครก เมื่อสุกแล้วครูให้นักเรียนตักใส่กระทงแจกให้เพื่อน ๆ ทุกคน

4. ครูและนักเรียนร่วมกันรับประทานขนมครก และสนทนาถึง สี กลิ่น รสชาติของขนมครกว่าเป็นอย่างไร

5. ครูนำใบไม้ที่มีประโยชน์และโทษมาให้นักเรียนดู และอภิปรายร่วมกัน

ขั้นสรุป

6. ครูและนักเรียนสรุปเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของใบไม้

7. นักเรียนช่วยครูเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

สื่อการสอน

1. อุปกรณ์ในการทำขนมครก เช่น แป้ง เตาถ่าน ถาดขนมครก กะต้อนน้ำ ช้อน ถ่าน เป็นต้น
2. ใบไม้ที่มีประโยชน์และโทษ เช่น ใบเตย ใบสาวน้อยปะแป้ง
3. กระทงใบตองจำนวน 30 ใบ

ประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถามของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

หน่วย ไม้ดอกไม้ประดับ

วันที่ 5

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับ

เนื้อหา การดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับ ทำได้หลายวิธี เช่น หมั่นรดน้ำพรวนดิน หรือไม่ได้ทำเลยไม้ดอกไม้ประดับ

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและนักเรียนท่องคำคล้องจอง "ไม้ดอกไม้ประดับ"

ขั้นสอน

2. ครูนำใบไม้ ดอกไม้ ที่เด็ดออกมาจากต้น และดอกไม้ ไม้ประดับ ที่ปลูกในกระถาง ให้นักเรียนสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่าง
3. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยครูให้คำถามดังนี้
 - ดอกไม้ที่เด็ดออกมาจากต้น และดอกไม้ในต้นต่างกันอย่างไร
 - นักเรียนชอบดอกไม้เหี่ยวเฉาหรือดอกไม้ที่อยู่บนต้น เพราะอะไร
 - เรามีวิธีดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

4. ครูและนักเรียนสรุปเกี่ยวกับกาดูแลรักษาไม้ดอกไม้ประดับ
5. นักเรียนช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

สื่อการสอน

1. ใบไม้และดอกไม้ไทย ๆ ที่เด็ดมาจากต้น เช่น ใบสน ใบสาวน้อยปะแป้ง ใบรักใบรำเพย ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ ดอกแก้ว ดอกดาวเรือง เป็นต้น
2. ไม้ดอกไม้ประดับที่ปลูกในกระถาง เช่น พลูด่าง ดอกมะลิ ดอกดาวเรือง ดอกกุหลาบ เป็นต้น

ประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถามของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

ภาคผนวก

คำคล้องจอง "ไม้ดอกไม้ประดับ"

ไม้ดอกไม้ประดับ	มีไว้สำหรับบ้านเรือนของเรา
ไม้ปล่อยให้แห้งเหี่ยวเฉา	เรารดน้ำพรวนดินเอาไว้
ไม้ดอกสวยงามดี	มีสีสดชานึ่งหัวใจ
เราปลูกเราถนอมไว้	เราไม่เด็ดดอกไม้เอาไปฉูดฉาด

ภาพตัวอย่างสื่อแบบไทยที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในวงกลม ในหน่วย "ไม้ดอกไม้ประดับ"

สื่อแบบไทยในวันที่ 1

สื่อแบบไทยในวันที่ 2

สื่อแบบไทยในวันที่ 3

สื่อแบบไทยในวันที่ 4

สื่อแบบไทยในวันที่ 5

ตัวอย่างกิจกรรมศิลปศึกษา

หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมในวงกลมเสร็จสิ้นลง ครูให้นักเรียนเข้าทำกิจกรรมศิลปศึกษาตามความสนใจและทำกิจกรรมอย่างน้อย 2 กิจกรรม ซึ่งครูจัดเตรียมไว้ 4 กิจกรรม ใน 1 วัน และในการจัดกิจกรรมนั้นจะจัดกิจกรรมใหม่เข้ามาแทนวันละ 1 กิจกรรม ซึ่งมีรายการกิจกรรมศิลปศึกษาเน้นสื่อแบบไทยดังต่อไปนี้

สัปดาห์ที่	วัน	รายการกิจกรรมศิลปศึกษาเน้นสื่อแบบไทย
1	จันทร์	1 ปั้นแป้งโดยใช้แม่พิมพ์แบบไทย (ที่ทำขนม พัด ไม้ไผ่สาน ไม้กวาดแป้ง ฯลฯ) 2 สานดอกไม้ไผ่ 3 พิมพ์ภาพจากพืชที่แกะเป็นลายไทยอย่างง่าย ๆ 4 ร้อยดอกมะลิ
	อังคาร	1 สานดอกไม้ไผ่ 2 พิมพ์ภาพจากพืชที่แกะเป็นลายไทยอย่างง่าย ๆ 3 ร้อยดอกมะลิกับกลีบกุหลาบ 4 พับใบตอง
	พุธ	1 พิมพ์ภาพจากพืชที่แกะเป็นลายไทยอย่างง่าย ๆ 2 ร้อยดอกรักรักกับกลีบกุหลาบ 3 พับใบตอง 4 ปักผ้าฝ้ายด้วยเชือกป่านสีต่าง ๆ

สัปดาห์ที่	วัน	รายการกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
	พฤหัสบดี	1 ร้อยดอกรักรักกับใบมะยม 2 พับใบตอง 3 ปักผ้าฝ้ายด้วยเชือกป่านสีต่าง ๆ 4 ปั้นแป้งโดยใช้แม่พิมพ์แบบไทย
	ศุกร์	1 พับใบตอง 2 ปักผ้าฝ้ายด้วยเชือกป่านสีต่าง ๆ 3 ปั้นแป้งโดยใช้แม่พิมพ์แบบไทย 4 ประดิษฐ์ดอกไม้ไม้

ภาพตัวอย่างสื่อแบบไทยที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา

ปั่นแป้งโดยใช้แม่พิมพ์แบบไทย

สานดอกไม้ไผ่

พิมพ์ภาพจากพืชที่แกะ เป็นลายไทยอย่างง่าย ๆ

ร้อยดอกไม้ไทย

ฟืมใบตอง

ปักผ้าฝ้ายด้วยเชือกป่านสีต่าง ๆ

ตัวอย่างกิจกรรมการเล่นตามมุม

เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเลือกเล่นได้อย่างเสรี และเปลี่ยนมุมการเล่นได้ตามความพอใจและความสนใจผู้วิจัยคอยดูแลนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมตามมุมอยู่ห่าง ๆ และเข้าไปช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการ ซึ่งได้จัดมุมต่าง ๆ ไว้ 4 มุม แต่ละมุมเน้นการใช้สื่ออุปกรณ์แบบไทย นอกจากนี้ยังมีสื่อที่สัมพันธ์กับหน่วยการสอนในแต่ละหน่วยซึ่งจัดไว้ตามมุมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มุมบ้าน

สื่ออุปกรณ์

- เครื่องแต่งกายแบบไทย เช่น ผ้าถุง เสื้อคอกระเช้า หมวกสาน ผ้าสไบ เสื้อม่อฮ่อม เข็มขัด เป็นต้น
- ชุดหม้อข้าวหม้อแกงเครื่องปั้นดินเผา เช่น เตาถ่าน ถาดขนมครก หม้อ ช้อน กระทะ ถ้วย เป็นต้น
- เครื่องใช้แบบไทย เช่น กระเป๋าถือสานด้วยหวาย กระบุง ตะกั่ว กระเช้า เสื่อกกพัดใบตาล กระบวยตักน้ำ กระติบข้าวเหนียว เป็นต้น

2. มุมหนังสือ

สื่ออุปกรณ์

- หนังสือนิทานชาดกหรือนิทานอีสป และนิทานพื้นบ้าน เช่น นิทานเรื่องตากับยาย เต่ากับกระต่าย เด็กเลี้ยงแกะ ราชสีห์กับหนู วัวกับอึ่งอ่าง ม้ากับลา สามัคคีคือพลัง เป็นต้น
- หมอนขวาน เสื่อกก กระถางต้นไม้ดินเผา
- หุ่นตัวละครแบบไทย เช่น พ่อ แม่ ยักษ์ ลิง เป็นต้น

3. มมดนตรีสื่ออุปกรณ์

- เครื่องดนตรีไทย เช่น กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ ระนาด ซอด้วง แคน
โหม่ง พิณ-โปงลาง เป็นต้น

4. มมวิทยาศาสตร์สื่ออุปกรณ์

- พืชที่ปลูกในประเทศ เช่น หอม กระเทียม ข้าวเปลือก มะขาม
มะพร้าว เป็นต้น

- เครื่องใช้แบบไทย เช่น ตะกร้าสวนหลายขนาด กระถางต้นไม้
ดินเผาพร้อมปลูกไม้ประดับ เป็นต้น

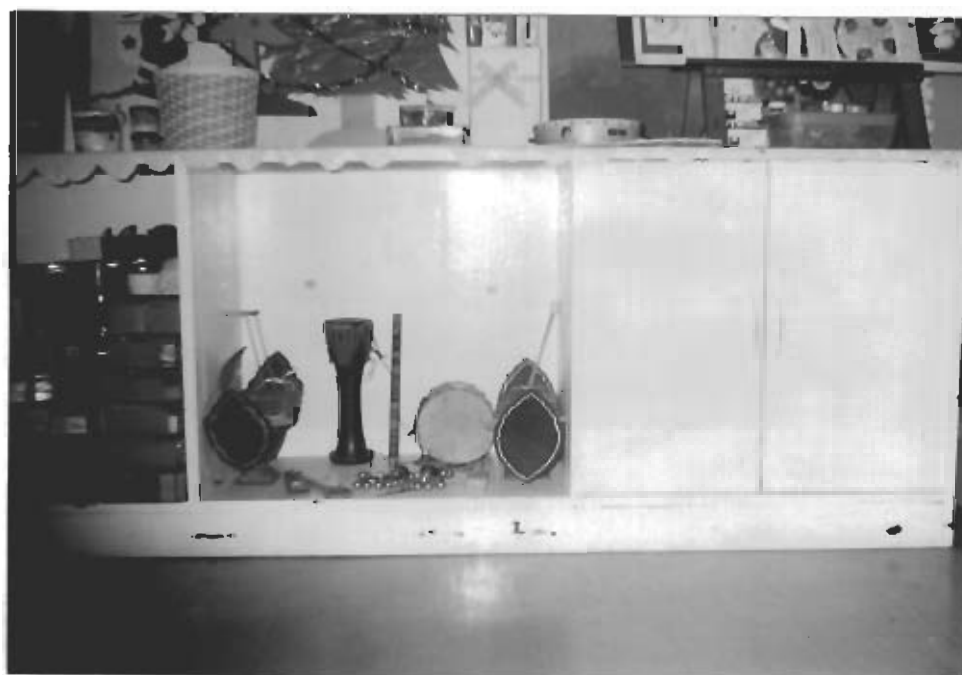
ภาพตัวอย่าง สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม

สื่อแบบไทยในมุมบ้าน

สื่อแบบไทยในมุมหนังสือ

สื่อแบบไทยในมุมดนตรี

สื่อแบบไทยในมหาวิทยาลัย

รายการสื่อแบบไทยที่สัมพันธ์กับหน่วยการสอน

มุมที่จัด	หน่วยที่	รายการสื่อ
- มุมบ้าน - มุมวิทยาศาสตร์ 1. ไม้ดอกไม้ประดับ		- ถาดชนมครก เต่า กาดัมน้ำ ดอกไม้ไทย ทางมะพร้าว เข็มเล่มใหญ่ ต้นไม้ ดอกไม้จริง ใบไม้
- มุมบ้าน - มุมหนังสือ	2. วันปีใหม่	- บาตรพระ ทับพี ดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย ชันน้ำขนาดใหญ่ ชันน้ำขนาดเล็ก นิทานเรื่อง "ราชสีห์กับหนู"
- มุมบ้าน - มุมหนังสือ	3. วันเด็ก วันครู	- กระดานชนวน ดินสอหิน เครื่องแต่งกาย ของครู นิทานเรื่อง "โคนันทวิศาล" หุ่นเด็กผสมลูก ภาพเด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ
- มุมวิทยาศาสตร์	4. ดาวพิเศษ	- ถังขยะที่เทขยะใส่ไว้ สิ่งประดิษฐ์จากเศษ เศษขยะ
- มุมวิทยาศาสตร์ - มุมบ้าน - มุมหนังสือ	5. นกน้อย	- นกจริง กรงนก นกสานด้วยทางมะพร้าว รังนกชนิดต่าง ๆ ภาพนกกาเหว่า ภาพนก ในลักษณะต่าง ๆ นิทานเรื่อง "นกนางแอ่น" หุ่นเด็กผสมลูก

มุมที่จัด	หน่วยที่	รายการสื่อ
- มุมบ้าน - มุมหนังสือ	6. ชุมชนของเรา	- ภาพสถานที่ต่าง ๆ เครื่องแต่งกายของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ นิทานเรื่อง "เหยี่ยวกับ กบฏ" ภาพการปฏิบัติตนต่อชุมชน ภาพบุคคลในชุมชน
- มุมบ้าน - มุมหนังสือ	7. บุคคลที่ควรรู้จัก	- ภาพบุคคลในชุมชน เครื่องแต่งกายของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ หุ่นเด็กผมแกละ
- มุมวิทยาศาสตร์ - มุมบ้าน - มุมหนังสือ	8. ครอบครัวแสนสุข	- ถ้วยชาม ช้อน แก้ว กาบมะพร้าว เครื่องแต่งกายแบบไทย ภาพการปฏิบัติตนของเด็กต่อผู้ใหญ่ นิทานเรื่อง "สามัคคีคือพลัง" ต้นลำปอ แขนงไม้ไผ่

ภาคผนวก ข

แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

- พฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม
- พฤติกรรมทางสังคมด้านความมีระเบียบวินัย

แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย

ชื่อ..... ชั้น..... กิจกรรม.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ผู้จัดบันทึก.....

คำสั่ง สังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยของเด็กตามรายละเอียดในข้อต่าง ๆ แล้วขีดเครื่องหมายในช่องความถี่การให้คะแนนขีด 1 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม	ครั้งที่....	รวมคะแนน
		ความถี่ของพฤติกรรม	
	<u>การแสดงออกทางกาย</u> 1. แสดงความเคารพครู ผู้ปกครองด้วยการไหว้ 2. ก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ 3. ไม่กระโดด หรือเดินข้ามเพื่อนเมื่อต้องการผ่านไปสักที่หนึ่ง 4. เมื่อรับสิ่งของไม่กระซวก หรือโยน 5. แก้ปัญหาได้โดยไม่ใช้กำลังทะเลาะวิวาท 6. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมขณะที่สนทนากับผู้ใหญ่ เช่น ไม่แกว่ง แขน-ขา ไม่ยื่นค้ำหัว ไม่ล้วง-แคะแกะเกา เป็นต้น <u>การแสดงออกทางวาจา</u> 7. กล่าวคำสวัสดิ์ครู ผู้ปกครอง 8. กล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ เสียใจได้เหมาะสมกับโอกาส		

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม	ครั้งที่....	รวมคะแนน
		ความถี่ ของพฤติกรรม	
9.	ใช้คำพูดสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นด้วยความไพเราะ		
10.	พูดคุยกับผู้อื่นด้วยเสียงนุ่มนวล ไม่กระโชก- โชกฮาก หรือพูดเสียงดัง		
11.	มีคำลงท้าย ค่ะ ครับ ขา ค่ะ ในการพูดกับผู้ใหญ่		
12.	ใช้สรรพนามแทนตัวเองและผู้อื่นได้เหมาะสม เช่น หนู ผมฉัน เธอ เรา เป็นต้น		
13.	ใช้คำพูดยกย่องชมเชยผู้อื่น		

แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย

ชื่อ..... ชั้น..... กิจกรรม.....

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....

ผู้จัดบันทึก.....

คำสั่ง สังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยของเด็กตามรายละเอียดในข้อต่าง ๆ แล้วขีดเครื่องหมายในช่องความถี่การให้คะแนนขีด 1 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคม	ครั้งที่....	รวมคะแนน
		ความถี่ของพฤติกรรม	
	<u>ความมีวินัยต่อตนเอง</u>		
1.	เก็บอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้ เช่น เก็บรองเท้า แก้วน้ำ เป็นต้น		
2.	เล่นเสร็จแล้วเก็บของเล่นเข้าที่ได้		
3.	เก็บผลงานของตนเองไว้ในที่ที่กำหนด		
4.	ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ เช่น ปูที่นอน ใส่ผ้ากันเปื้อน เป็นต้น		
5.	ดูแลของใช้ของตนเองให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เช่น หมอน ที่นอน เป็นต้น		
6.	ทิ้งขยะในที่ที่กำหนด		
	<u>ความมีวินัยต่อสังคม</u>		
7.	ขณะที่เข้าแถวไม่พูดคุยหรือเล่นกัน		
8.	ไม่แย่งหรือแซงคนอื่น เมื่อยังไม่ถึงโอกาสของตน		
9.	ปฏิบัติตนได้เหมาะสมเมื่อรับประทานอาหาร เช่น ไม่คุยหรือเล่นกันขณะที่รับประทานอาหาร เป็นต้น		

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคม	ครั้งที่....	รวมคะแนน
		ความถี่ ของพฤติกรรม	
10.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน เช่นไม่วิ่งเล่น หรือส่งเสียงดังเกินไปในห้องเรียน เป็นต้น		
11.	เดินแถวไปทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระเบียบ		
12.	เมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นสามารถปฏิบัติตามบทบาทที่ ตนได้รับ		
13.	ร่วมกันเตรียมสื่ออุปกรณ์ ทำความสะอาดก่อน และหลังทำกิจกรรมศิลปะศึกษา		

ภาคผนวก ค

- ตารางแสดงการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้าน
ความสุภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย
- ตารางแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง
และหลังการทดลอง

ตาราง 4 แสดงการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความ
สภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคม	X	Y	X ²	Y ²	XY
	<u>ความสภาพอ่อนน้อม</u>					
	<u>การแสดงออกทางกาย</u>					
1.	แสดงความเคารพครู ผู้ปกครองด้วยการไหว้	10	13	100	169	130
2.	ก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	7	17	49	289	119
3.	ไม่กระโดดหรือข้ามผู้อื่นเมื่อต้องการผ่านไป อีกที่หนึ่ง	5	12	25	144	60
4.	เมื่อรับสิ่งของไม่กระซวกหรือโยน	7	9	49	81	63
5.	แก้ปัญหาได้โดยไม่ใช้กำลังทะเลาะวิวาท	6	10	26	100	60
6.	ปฏิบัติตนได้เหมาะสมเมื่อสนทนากับผู้ใหญ่ เช่น ไม่แกว่งแขน-ขา เป็นต้น	9	10	81	100	90
	<u>การแสดงออกทางวาจา</u>					
7.	ใช้คำพูดยกย่องชมเชยผู้อื่น	7	10	49	100	70
8.	กล่าวคำสวัสดิ์ครู ผู้ปกครอง	3	17	9	289	51
9.	กล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ เสียใจได้ตามโอกาส	10	8	100	64	80
10.	ใช้คำพูดสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นด้วยความ ไพเราะ	53	57	2809	3249	3021
11.	พูดคุยกับผู้อื่นด้วยเสียงนุ่มนวล ไม่กระซวก- โสภากหรือพูดเสียงเดียว	51	51	2601	2601	2601
12.	มีคําลงท้าย ค่ะ ครับ ขา ค่ะ ในการพูดกับ ผู้ใหญ่	34	41	1156	1681	1394

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคม	X	Y	X ²	Y ²	XY
13.	ใช้สรรพนามแทนตัวเอง และผู้อื่นได้ เหมาะสม เช่น หนู ผม ฉัน เป็นต้น <u>ความมีระเบียบวินัย</u> <u>ความมีวินัยต่อตนเอง</u>	39	42	1521	1764	1638
1.	เก็บอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวเข้าที่ไว้	17	23	289	529	391
2.	เล่นเสร็จแล้วเก็บของเล่นเข้าที่ไว้	16	20	256	400	320
3.	เก็บผลงานของตนเองไว้ในที่ที่กำหนด	6	18	36	324	108
4.	ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน	13	19	169	301	274
5.	ดูแลของใช้ของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ เรียบร้อย	3	16	9	256	48
6.	ทิ้งขยะในที่ที่กำหนด <u>ความมีวินัยต่อสังคม</u>	5	10	25	100	50
7.	ขณะที่เข้าแถวไม่พูดคุยหรือเล่นกัน	6	15	36	225	90
8.	ไม่แย่งหรือแข่งคนอื่น เมื่อยังไม่ถึง โอกาสของตนเอง	8	6	64	36	48
9.	ปฏิบัติตนได้เหมาะสมเมื่อรับประทาน อาหาร เช่น ไม่คุยกัน เป็นต้น	10	13	100	169	130
10.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนเช่น ไม่วิ่งเล่นหรือส่งเสียงดังเกินไป เป็นต้น	31	26	961	676	806
11.	เดินแถวไปทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมี ระเบียบ	3	12	9	144	36
12.	เมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นสามารถปฏิบัติ ตามบทบาทที่ตนได้รับ	11	7	121	49	77

ลำดับที่	พฤติกรรมทางสังคม	X	Y	X ²	Y ²	XY
19.	ร่วมกันเตรียมสื่อ อุปกรณ์ ทำความสะอาดก่อนและหลังทำกิจกรรมศิลปะศึกษา	5	10	25	100	50
	Σ	382	508	10734	14228	11923

$$r_{tt} = 0.95$$

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพ
อ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัย

$$r_{tt} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(N\sum x^2 - (\sum x)^2)(N\sum y^2 - (\sum y)^2)}}$$

$$r_{tt} = \frac{30(11923) - (382)(508)}{\sqrt{(30(10734) - (382)^2)(30(14228) - (508)^2)}}$$

$$r_{tt} = 0.95$$

ตาราง 5 แสดงผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง
และหลังการทดลอง

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง		D	D ²
	X	X ²	X	X ²		
1	15	225	16	256	1	1
2	13	169	13	169	0	0
3	12	144	15	225	3	9
4	15	225	17	289	2	4
5	13	169	17	289	4	16
6	14	196	15	225	1	1
7	13	169	15	225	2	4
8	15	225	15	225	0	0
9	13	169	13	169	0	0
10	12	144	14	196	2	4
11	14	196	16	256	2	4
12	12	144	12	144	0	0
13	15	225	17	289	2	4
14	13	169	14	196	1	1
15	12	144	16	256	4	16

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง		D	D ²
	X	X ²	X	X ²		
16	14	196	14	196	0	0
17	11	121	15	225	4	16
18	13	169	15	255	2	4
19	14	196	17	289	3	9
20	11	121	14	196	3	9
ΣX	264	3516	300	4540	36	102
$\bar{X}$	13.2		15.00			
S ²	1.64		2.11			

แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของการสังเกต
พฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

$$t = \frac{36}{\sqrt{\frac{20(102) - (36)^2}{20 - 1}}}$$

$$t = 5.75$$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววาสนา	ชื่อสกุล บุญจันทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 2 บ้านแสงใหญ่ ตำบลหนองแขวง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ 33130
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านสองคอน ตำบลตบหู อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี 34160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนปทุมพิทยาคม จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2531	ค.บ. (เอกการอนุบาล) วิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2539	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมในสื่อแบบไทย

บทคัดย่อ
ของ
วาสนา บุญจันทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2539

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพ
อ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัด
กิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กนักเรียนชายและหญิง อายุ 4-5 ปี
ที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยต่ำ กำลัง
ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนอนุบาล
วัดปรินายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน
ซึ่งได้มาจากการเสนอชื่อของครูประจำชั้น และการสังเกตของผู้วิจัยกับผู้ช่วยผู้วิจัย
จากนั้นจึงทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างโดยการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
ในกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมการเล่นตามมุม เป็นระยะ
เวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 40 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แผนการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย
2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อมและความมี
ระเบียบวินัย ซึ่งมีค่าความเชื่อ .95

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest-
Posttest Design สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การทดสอบค่าที แบบ t-test
for dependent sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัด
กิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยมีพฤติกรรมทางสังคมด้านสภาพอ่อนน้อม และความมี
ระเบียบวินัยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

SOCIAL BEHAVIORS OF PRE-PRIMARY CHILDREN PARTICIPATED
IN ACTIVITIES WITH THAI STYLE MATERIALS

AN ABSTRACT

BY

WASANA BOONJUN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early childhood Education
at Srinakharinwirot University

April 1996

The purpose of this study was to examine the social behaviors, especially politeness and discipline of pre-primary children participated in activities with Thai style materials.

The subjects were 20 of 4-5 years old children who both, nominated by teacher and observed by the researcher and assistant to be lower in politeness and discipline. They were in kindergarten 1, second semester, academic year 1995 at Wat-Parinayok Kindergarten School. They participated in art activity, group activity and free play activity every day, 5 days per week, for 8 consecutive weeks.

The instruments used in this study were : 1) Lesson Plan emphasized Thai style materials, and 2) Social Behaviors Observation Checklist which had the reliability of .95. The Randomized One-Group Pretest-Posttest Design and the statistics of t-test for dependent sample were used for this study. The result shown that there was significant difference at .01 level.